

Suvi Pirttiaho, Kristo Saarikoski

Palvelut sukupuoli­vähemmistöön kuuluvien maahan­muuttajataustaisten voimaantumisen tukena

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Kevät 2017

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Suvi Pirttiahho, Kristo Saarikoski Palvelut sukupuolivähemmistöön kuuluvien maahanmuuttajataustaisten voimaantumisen tukena 59 sivua + 3 liitettä Kevät 2017
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaaja(t)	Kirsi Lautala, Lehtori Katja Ihamäki, Lehtori
<p>Toteutimme opinnäytetyön yhteistyössä Transtukupiste ry:n kanssa. Tarkoituksenamme oli selvittää, miten palvelut voivat tukea sukupuolivähemmistöön kuuluvia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä heidän voimaantumisessaan. Yhtenä tavoitteena oli saada tietoa yhteistyökumppanille ja muille kohderyhmän kanssa työskenteleville toimijoille kohderyhmän kokemuksista ja palveluntarpeesta.</p> <p>Käytimme opinnäytetyön toteutuksessa laadullisia tutkimusmenetelmiä. Opinnäytetyö toteutettiin kesän ja syksyn 2016 aikana. Toteutusmuotona oli verkossa täytettävä kyselylomake sekä asiaa tarkemmin syventävät haastattelut. Teoreettisena viitekehystenä käytimme Juha Siitosen voimaantumisteoriaa. Kyselylomakkeessa ja haastatteluissa hyödynsimme voimaantumisteorian osaprosesseja kysymysten teemojen muodostamisessa ja tulosten analysoinnissa. Kyselylomakkeeseen vastasi neljä henkilöä, ja kahta heistä haastattelimme kasvokkain tai Skype-palvelun välityksellä.</p> <p>Saamiemme tulosten mukaan vastaajat eivät kokeneet kotimaan tilannettaan turvalliseksi sukupuolivähemmistöille. Suurin osa vastaajista totesi tilanteen olevan Suomessa parempi verrattuna omaan kotimaahansa, mutta vastauksissa myös ilmeni epätietoisuus yhteiskunnan ja ihmisten suhtautumisesta sukupuolivähemmistöihin ja maahanmuuttajiin sekä tyytymättömyyttä Suomen tilanteeseen. Moni vastaaja kertoi tarpeesta piilottaa oma sukupuoli vähemmistöön kuulumisen tai maahanmuuttajatausta. Vastaajat kokivat nykyisissä palveluissa olevan puutteita ja syrjiviä rakenteita heitä kohtaan. Lisäksi osa vastaajista ei tiennyt heille kuuluvista oikeuksista esimerkiksi terveyspalveluissa. Kohderyhmän sisällä koetaan myös yksinäisyyttä ja stressiä. Vastaajat toivoivat erityisesti asiallista tietoa, tietoa muillakin kuin suomen kielellä, työntekijöiden kouluttamista ja tietoisuuden lisäämistä kohderyhmästä, vertaistukiryhmiä, verkkopalveluita ja ylipäätään pääsyä palveluihin.</p> <p>Johtopäätöksenä voimme todeta, että vastaajien voimaantumisen tunteeseen vaikuttavat eri asiat, mutta niissä on myös yhtäläisyyksiä. Vastauksista nousee kaikkiin voimaantumisen osaprosesseihin liittyviä tekijöitä, mutta erityisesti konteksti eli ympäristö vaikuttaa vastaajien voimaantumiseen. Tulosten valossa palveluiden ja ympäristön merkitys voidaan nähdä merkittävänä tekijänä kohderyhmän voimaantumisellem.</p>	
Avainsanat	voimaantuminen, teemahaastattelu, sukupuolivähemmistöt, maahanmuutto

Authors Title	Suvi Pirttiaho, Kristo Saarikoski Services supporting empowerment of gender minorities with an immigrant background
Number of Pages Date	59 pages + 3 appendices Spring 2017
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Kirsi Lautala, Senior Lecturer Katja Ihamäki, Senior Lecturer
<p>The thesis was made in cooperation with Transgender Support Center. The aim of this study was to find out how services can support empowerment of persons with an immigrant background belonging to a gender minority. Main goals were to gain more information about the target group's experiences and about the needs of services for the cooperation partner and for other operators.</p> <p>The study was conducted by using qualitative research methods. The thesis was put into practice during the Summer and Autumn of 2016. Data for the study was collected by an internet survey and by interviews. For the theoretical framework, we used empowerment theory by Juha Siitonen. We utilized subprocesses of empowerment theory in forming the themes of the questions and in analyzing the results. Four people answered to the survey and we interviewed two of them face-to-face or by Skype service.</p> <p>The results showed that the respondents did not feel that the situation in their home country was safe for gender minorities. The answers showed that also in Finland there is uncertainty about society's and people's attitude towards gender minorities and immigrants, and dissatisfaction with Finland's current situation. Many of the respondents told about the need of hiding the fact that they belong to a gender minority or that they have an immigrant background. The respondents felt that there are shortcomings and discriminatory structures in existing services. In addition, some of the answerers did not know about their rights for example in health services. Some people from the target group felt loneliness and stress. The respondents wished for appropriate information, information in other languages than in Finnish, education for employees and increasing their knowledge of the target group, peer support groups, internet services, and access to services.</p> <p>The conclusion is that different factors affect the feeling of empowerment of the respondents, but there are also similarities in the answers. The answers show results related to all subprocesses of empowerment, but especially the context seems to have an effect on the respondents' empowerment. In the light of the results, we can conclude that the importance of services and environment can be seen as a significant factor for the target group's empowerment.</p>	
Keywords	empowerment, theme interview, gender minorities, immigration

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kohderyhmään liittyvät käsitteet	2
2.1	Sukupuoli ja sukupuolivähemmistöt	2
2.1.1	Sukupuoli	2
2.1.2	Sukupuolivähemmistöt	3
2.2	Maahanmuuttajat	4
3	Sukupuolivähemmistöjen oikeudet	5
3.1	Sukupuolivähemmistöjen oikeudet maailmalla	6
3.2	Sukupuolivähemmistöjen oikeudet Euroopassa	7
3.3	Sukupuolivähemmistöjen oikeudet Suomessa	8
4	Maahanmuuttajataustaiset Suomessa	10
5	Turvapaikkaprosessi sekä turvapaikan tai oleskeluluvan kriteerit	11
5.1	Pakolaisuus sukupuolivähemmistöön kuulumisen takia	12
6	Sukupuolivähemmistöjen palvelut Suomessa	14
6.1	Transtukipiste ry	16
7	Voimaantuminen	17
7.1	Siitosen voimaantumisteoria	17
7.2	Voimaantumista jäsentävät osaprosessit	19
7.2.1	Päämäärät	19
7.2.2	Kykyuskomukset	21
7.2.3	Kontekstiuskomukset	22
7.2.4	Emootiot	23
8	Opinnäytetyön esittely	24
8.1	Opinnäytetyön tutkimuskysymys ja tavoitteet	25
8.2	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät	26
8.3	Toteutus ja aineiston kuvaus	27
8.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	29
9	Aikaisempaa tutkimusta	31

10	Tulokset	33
10.1	Haastateltavien ja vastaajien taustatiedot	33
10.2	Tilanne lähtömaassa	33
10.3	Sukupuolivähemmistöön kuuluvana Suomessa	35
10.4	Sukupuolen ilmaisuun vaikuttavat asiat	37
10.5	Palveluissa huomioiminen	38
10.6	Ehdotukset palveluille	41
11	Johtopäätökset	43
11.1	Päämäärät	43
11.2	Kykyuskomukset	44
11.3	Kontekstiuskomukset	45
11.4	Emootiot	47
12	Pohdinta	48
	Lähteet	53
	Liitteet	
	Liite 1. Kyselylomakkeen ja haastatteluiden mainokset	
	Liite 2. Kyselylomake verkossa	
	Liite 3. Haastattelujen teemat	

1 Johdanto

Maahanmuutto ja pakolaisuus Eurooppaan ja tätä myöten myös Suomeen on kasvanut viime vuosien aikana (Maahanmuuttovirasto 2015b: 2). Maahanmuuton muotoja on monia, ja yksi niistä on pakolaisuus. Sen taustalla voi olla esimerkiksi ihmisen seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoleen kohdistuva vaino tai syrjintä, jolloin turvapaikkaa voi joutua hakemaan muualta. Suomi ei tilastoi turvapaikan hakemisen syitä, mutta karkea arvio seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista turvapaikanhakijoista EU-alueella on noin 10 000 henkilöä vuosittain (Jansen – Spijkerboer 2011: 15–16). Kohde-ryhmämme opinnäytetyölle ovat maahanmuuttajataustaiset sukupuolivähemmistöön kuuluvat ihmiset.

Maahanmuuttajataustaisten sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten lähtömaassaan kohtaamat ongelmat voivat jatkua myös Suomessa. Toisaalta mahdolliset ongelmat voivat myös poiketa lähtömaassa koetuista. Ongelmat voivat liittyä heihin kohdistuvaan väkivaltaan ja syrjintään (Zidan 2015) sekä seksuaaliseen häirintään ja raiskausyhteyksiin (Miettinen 2016). Nämä voivat johtaa esimerkiksi itsemurhayhteyksiin (Zidan 2015) tai siihen, että identiteetti halutaan piilottaa (Miettinen 2016). Olosuhteet vastaanottokeskuksissa eivät myöskään ole aina otolliset sukupuolivähemmistöön kuuluville (Kiviranta 2016). Tällä hetkellä Suomessa ei ole montaa toimijaa, jotka tuottaisivat palveluita erityisesti maahanmuuttajataustaisille sukupuolivähemmistöön kuuluville ihmisille, ja lisäksi heille suunnatut palvelut ovat keskittyneet pääkaupunkiseudulle.

Opinnäytetyömme yhteistyökumppaniksi valikoitui Transtukipiste ry, joka on Seta ry:n alainen toimija. Transtukipiste tuottaa palveluja sukupuolivähemmistöihin kuuluville henkilöille ja heidän läheisilleen. Tällä hetkellä Transtukipisteellä ei ole erikseen palveluja maahanmuuttajataustaisille. Transtukipistettä kuitenkin kiinnostaa selvittää, miten he voisivat kehittää palveluita maahanmuuttajataustaisille sukupuolivähemmistöön kuuluville ihmisille. Kiinnostuksemme seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeuksien toteutumiseen ja palveluihin sai meidät ottamaan yhteyttä kyseiseen järjestöön. Lisäksi aihetta rajasi mielenkiintomme maahanmuuttotyötä kohtaan.

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys on voimaantuminen. Perehdyttyämme erilaisiin voimaantumisteorioihin päätimme valita teoriaksemme Juha Siitosen voimaantumisteorian. Kyseisessä teoriassa voimaantuminen nähdään yksilöllisenä prosessina, minkä

takia haluamme kuulla yksilöiden kokemuksia syvällisemmin. Tästä syystä valitsimme opinnäytetyön toteuttamismuodoksi laadulliset tutkimusmenetelmät. Laadullisen tutkimuksen toteutamme verkossa suoritettavan kyselylomakkeen ja kasvokkaisten teema-haastattelujen muodossa. Tarkoituksenamme on selvittää, miten palvelut voivat tukea sukupuolivähemmistöön kuuluvia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä heidän voimaantumisessaan. Yhtenä tavoitteena on saada tietoa yhteistyökumppanillemme Transtukipisteelle ja muille kohderyhmän kanssa työskenteleville toimijoille kohderyhmän kokemuksista, mahdollisista erityistarpeista ja ylipäättään palveluiden tarpeesta. Tulokset voivat olla apuna Transtukipisteen ja muiden toimijoiden työn kehittämisessä.

Opinnäytetyössämme keskitymme pääasiassa vain sukupuolivähemmistöihin. Koska monet tutkimukset ja artikkelit koskettavat myös seksuaalivähemmistöjä, huomioimme jossain määrin myös nämä vähemmistöt tässä työssä. Keskitymme opinnäytetyössämme erityisesti pakolaisuuteen, mutta tiedostamme, että maahanmuutolle on monia muitakin syitä. Tiedostamme myös, että yksilön identiteettiin ja yhteiskunnan valtasuh-teisiin asennoitumiseen vaikuttavat sukupuolen ja maahanmuuttajuuden lisäksi monet muutkin asiat, kuten yhteiskuntaluokka, ikä, koulutus, etninen tausta ja seksuaalinen suuntautuminen, ja nämä tekijät vaikuttavat keskenään toisiinsa (THL 2015b).

2 Kohderyhmään liittyvät käsitteet

Kohderyhmämme opinnäytetyössä ovat maahanmuuttajataustaiset sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset. Seuraavaksi avaamme erikseen käsitteitä ”sukupuolivähemmistöt” ja ”maahanmuuttajat”.

2.1 Sukupuoli ja sukupuolivähemmistöt

2.1.1 Sukupuoli

Sukupuoli on moniulotteinen ominaisuus ja ilmiö, jota voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Sukupuoli-käsite voidaan esimerkiksi jakaa biologiseen, sosiaaliseen ja juridiseen sukupuoleen sekä ihmisen omaan kokemukseen sukupuolestaan eli sukupuoli-identiteettiin. Biologinen sukupuoli viittaa ihmisen ominaisuuksiin, kuten genetiikkaan ja kromosomeihin, kun taas sosiaalisen sukupuolen näkökulma tarkastelee sukupuoleen

liitettyjä normeja eli odotuksia ja oletuksia. Molemmissa edellä mainituissa näkökulmissa sukupuoli jaetaan usein kaksijakoisesti miehiin ja naisiin. Juridisella sukupuolella viitataan henkilön viralliseen henkilötunnuksen mukaiseen sukupuoleen; esimerkiksi Suomessa väestörekisteri jakaa ihmiset miehiin ja naisiin. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan henkilön omaa kokemusta sukupuolestaan, joka ei välttämättä vastaa hänelle asetettua juridista sukupuolta. (THL 2015d; THL 2015e.) Ihmistä, joka ilmaisee sukupuoltaan pääosin synnynnäisen sukupuolensa mukaisesti, kutsutaan cis-sukupuoliseksi. (Transtukipiste n.d.b.)

2.1.2 Sukupuolivähemmistöt

Sukupuolen moninaisuus tai monimuotoisuus kyseenalaistaa usein itsestään selvänä pidetyn kaksijakoisen jaottelun mieheen ja naiseen. Sukupuolen moninaisuus voi näkyä sekä ilmaisun että fyysisyyden tasoilla. Sukupuoli on monimuotoinen ilmiö niin biologian, kulttuurin, tyylin kuin identiteettien alueilla. Ihminen voi olla myös moninainen sukupuoleltaan. (Transtukipiste n.d.b.)

Sukupuolivähemmistö on ikään kuin kattotermi, jolla tarkoitetaan transihmisiä ja intersukupuolisia. Transihmisen käsitteen alle kuuluvat muun muassa transsukupuoliset, transvestiitit ja transgenderit. Transihmisten sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu eroaa joskus tai aina odotuksista syntymähetkellä määritellystä sukupuolesta. (Transtukipiste n.d.b.) Intersukupuolisuus on synnynnäinen tila, jossa sukupuolta määrittelevät ominaisuudet ja fyysiset tekijät eivät ole selkeästi ainoastaan miestyypilliset tai naistyyppilliset (Transtukipiste n.d.a). Käsitteet eivät kuitenkaan aina kuvaa ihmisen kokemusta itsestään täydellisesti (Transtukipiste n.d.b).

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien määrää yhteiskunnassa on mahdotonta sanoa tarkkaan. Jotain arviota antaa se, että Suomessa sukupuolenkorjausprosessiin hakeutuu vuosittain noin 200 henkilöä (Amnesty 2016). Oikea luku on kuitenkin paljon suurempi, sillä kaikki sukupuolivähemmistöihin kuuluvat eivät halua hakeutua sukupuolenkorjausprosessiin. On arvioitu, että Euroopassa elää noin 1,5 miljoonaa ihmistä, jotka eivät koe heille syntymässä määritellyä sukupuolta oikeaksi (Amnesty 2016).

Usein sukupuolivähemmistöihin yhdistetään seksuaalivähemmistöt (muun muassa homot, lesbot ja biseksuaalit). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt eivät kuitenkaan suoraan liity toisiinsa ja keskitymmekin opinnäytetyössämme vain sukupuolivähemmistöihin

muun muassa sen takia, että opinnäytetyö on tarkoitettu työkaluksi Transtukupisteelle. Monet tutkimukset ja artikkelit kuitenkin käsittelevät näitä molempia vähemmistöjä yhdessä, ja siksi otamme huomioon jossain määrin myös seksuaalivähemmistöt tässä opinnäytetyössä. Tuomme kuitenkin erikseen esille, mikäli esimerkiksi käyttämissämme lähteissä käsitellään muitakin vähemmistöjä kuin sukupuolivähemmistöjä.

2.2 Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta ulkomaan kansalaista, joka aikoo asua maassa pidempään. Joskus termillä viitataan myös Suomessa syntyneeseen henkilöön, jonka vanhemmat tai toinen vanhemmista on muuttanut Suomeen: heitä voidaan kutsua toisen sukupolven maahanmuuttajiksi. (Väestöliitto 2015.) Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein maahan muuttavia henkilöitä (Maahanmuuttovirasto 2015a). Maahanmuuttaja-termin alaisuuteen kuuluvat esimerkiksi paluumuuttajat, siirtotyöläiset, turvapaikanhakijat ja pakolaiset.

Paluumuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on asunut synnyinmaansa ulkopuolella ja palaa takaisin synnyinmaahansa, sekä henkilöä, jolla on suomalaiset sukujuuret tai läheinen yhteys Suomeen. Suomalaisten sukujuurten tai läheisen yhteyden perusteella oleskelulupaan oikeutetut henkilöt voidaan jakaa kahteen ryhmään: entiset Suomen kansalaiset ja ihmiset, jotka ovat suomalaisten kansalaisten jälkeläisiä. Tämän lisäksi heihin kuuluvat myös entisen Neuvostoliiton alueelta kotoisin olevat henkilöt, jotka ovat kuuluneet Inkerin siirtoväkeen, sekä vuosina 1939–1945 Suomen armeijassa palvelleet henkilöt. (Maahanmuuttovirasto 2017; Suomen pakolaisapu n.d..)

Siirtolaisella tarkoitetaan maahanmuuttajaa tai maastamuuttajaa, joka asuu toisessa maassa pysyvästi tai tilapäisesti. YK:n määritelmän mukaan pysyvällä asumisella tarkoitetaan vähintään vuoden pituista asumista toisessa maassa ja tilapäisellä asumisella alle vuoden pituista ajanjaksoa. (United Nations Statistics Division 2017.) Molemmat, sekä pysyvä että tilapäinen siirtolaisuus, edellyttävät siirtolaiselta oleskelulupaa maahan, jossa hän asuu (Tilastokeskus 2002). Siirtotyöläisellä sen sijaan tarkoitetaan tilapäisesti toisessa maassa työskentelevää henkilöä. Työn kestosta riippumatta siirtotyöläisellä ei ole vakituisesti maahan muuttavien siirtolaisten oikeuksia. (Tilastokeskus 2002; Suomen pakolaisapu n.d..)

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka hakee kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta oman lähtömaansa ulkopuolelta. Turvapaikanhakija saa pakolaisstatuksen, jos hänelle myönnetään turvapaikka. (Maahanmuuttovirasto n.d.) Pakolaisella tarkoitetaan ulkomaalaista henkilöä, jolla on perusteet pelätä joutuvansa vainon kohteeksi oman alkuperänsä, kansallisuuden, uskonnon, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisen määritelmä ja oikeudet kansainväliseen suojeluun perustuvat YK:n Geneven pakolaissopimukseen. (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968.)

3 Sukupuolivähemmistöjen oikeudet

Sukupuolivähemmistöjen oikeuksia tutkittaessa on mielestämme olennaista huomioida oikeuksien kehitys historiallisesta näkökulmasta. Sukupuolivähemmistöjä koskeva ajattelu on muuttunut ja ihmisoikeuksia on alettu ottaa huomioon vasta viimeisten vuosikymmenien aikana. Ihmisoikeuksien toteutuminen kuitenkin vaihtelee radikaalisti eri puolilla maailmaa.

Kansainvälinen ihmisoikeuskeskustelu sukupuolivähemmistöjen oikeuksista on suhteellisen uusi ilmiö, huolimatta siitä, että yhdenvertaisuus on yksi YK:n keskeisimpiä lähtökohtia. Yksi syy tähän on se, ettei YK:ssa ole ollut mekanismeja, jotka keskittyisivät erityisesti sukupuolivähemmistöjen oikeuksiin. Keskustelun vähäisyyttä selittää myös ihmisoikeussopimusten luomisen ajankohta: YK:n ihmisoikeussopimukset on säädetty aikana, jolloin sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ei vielä nostettu esille keskusteluissa. Esimerkkinä tästä on se, ettei YK:n vuonna 1948 laaditussa Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa erikseen mainita seksuaali- tai sukupuolivähemmistöjä. (Oikeusministeriö 2014a: 13.)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet nousivat esiin YK:ssa ensimmäistä kertaa koko sen historian aikana vasta vuonna 2006, kun Norja esitti lausuman seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin kohdistuvasta syrjinnästä. Sitä seurasi vuonna 2008 lausuma, jonka mukaan ihmisoikeudet tulisi turvata kaikille ihmisille seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuolesta riippumatta. Vuonna 2011 YK:n ihmisoikeusneuvosto hyväksyi ensimmäistä kertaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevan päätöslauselman ihmisoikeuksista, seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-

identiteetistä, jonka jälkeen keskustelu sukupuolivähemmistöjen oikeuksista on lisääntynyt kansainvälisesti. Samana vuonna YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto julkaisi raportin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokemasta syrjinnästä ja väkivallasta. (Oikeusministeriö 2014a: 13–15.)

Kansainvälisten ihmisoikeusjuristien vuonna 2007 julkaisemat Yogyakartaan periaatteet tarkentavat ihmisoikeussopimusten tulkintaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevissa asioissa. Yogyakartaan periaatteet painottavat, että kaikilla tulisi olla tasavertaiset ihmisoikeudet riippumatta seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuoli-identiteetistä. Periaatteet nostavat esille muun muassa oikeuden syrjinnästä vapaaseen työhön, sosiaaliturvaan, terveydenhuoltoon ja perheen perustamiseen. Periaatteissa todetaan myös, ettei ketään saisi pakottaa lääketieteellisiin tai psykologisiin toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi sukupuolenkorjausleikkaukseen tai hormoniterapiaan sukupuoli-identiteetin tunnistamiseksi. (Oikeusministeriö 2014a: 14, 17.)

YK:n mukaan väkivaltarikokset seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan ovat yleistyneet ympäri maailman viime vuosina. Yksityishenkilöiden tekemien viharikosten lisäksi myös valtio saattaa syrjiä henkilöitä, jotka poikkeavat valtaväestöstä sukupuoli-identiteetiltään. Lievimmillään se tarkoittaa, että viranomaiset eivät anna suojelua väkivaltaa kohtaavalle tai suojelua tarvitsevalle. Vakavimmissa tapauksissa oman sukupuoli-identiteetin ilmaiseminen on voitu kieltää lailla. (Komulainen 2013.)

3.1 Sukpuolivähemmistöjen oikeudet maailmalla

Yhdistyneet kansakunnat on kehottanut maailmanlaajuisesti valtioita muuttamaan lainsäädäntöään tasa-arvoiseksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille, mutta tästä huolimatta suurin osa esimerkiksi Afrikan ja Aasian maista edelleen syrjii heitä. Poikkeuksina voi mainita Israelin ja Etelä-Afrikan, joista Israel takaa laajat oikeudet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille ja Etelä-Afrikka muun muassa oikeuden avioliittoon saman sukupuolen kanssa. Joidenkin maiden tasa-arvoisesta lainsäädännöstä huolimatta transihmiset ja intersukupuoliset kokevat silti syrjintää ja väkivaltaa. (Transgender and Intersex Africa 2015.)

Sukupuolivähemmistöjen kohtaama väkivalta ilmenee eri tavoin. Sukupuolivähemmistöihin kohdistunutta kuolemaan johtavaa väkivaltaa on tutkittu esimerkiksi Transgender Eu-

ropen julkaisemassa tutkimuksessa, johon on listattu vuosina 2008–2016 raportoidut sukupuoli- vähemmistöihin kuuluvien ihmisten murhat. Tutkimus kertoo tänä aikana tapahtuneen 2115 murhaa, joista 186 Aasiassa, 10 Afrikassa sekä 1654 Etelä- ja Keski-Amerikassa. Tutkimuksessa kuitenkin todetaan, että luvut edustavat vain raportoituja kuolemia 65 eri maasta ympäri maailmaa, eikä kaikkia tapauksia ole siis listattu tutkimuksessa. Esimerkiksi tilastot Afrikan osalta perustuvat vain neljän Afrikan valtion raportoituihin sukupuoli- vähemmistöjen murhiin. (Transgender Europe 2016.) Suomessa asuvat seksuaali- ja sukupuoli- vähemmistöihin kuuluvat turvapaikanhakijat ovat kertoneet, että esimerkiksi Lähi-Idässä voi joutua vakavan vainon kohteeksi, aseellisten järjestöjen tai oman perheen murhaamaksi (Zidan 2015) tai jopa viranomaisten raiskaamaksi (Mansikka 2016).

3.2 Sukupuoli- vähemmistöjen oikeudet Euroopassa

Transgender Europe (TGEU) raportoi vuosittain Euroopan maiden sukupuoli- vähemmistöjen kokemasta tasa-arvosta ja syrjinnästä. Se ei pyri refleктоimaan kaikkia monimutkaisia tilanteita, joihin sukupuoli- vähemmistöön kuuluvat saattavat joutua, vaan keskittyy raportoimaan erityisesti maiden lakisääteisistä oikeuksista ja rajoitteista. Raportissa on mukana vuosittain 22 kategoriaa, joihin kuuluvat muun muassa sukupuoli- identiteetin tunnustus laissa, tasa-arvoisuus, syrjimättömyys, turvapaikka, viharikokset ja perhelait. (TGEU 2016.)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin sekä EU-laki pyrkivät estämään transfobista syrjintää, mutta kuitenkin vain 22 Euroopan maata 50:stä on kirjannut tämän omaan lakiinsa. Sukupuoli- vähemmistöön kuuluvat kohtaavat negatiivisia asenteita ja syrjintää julkisesti ja yksityisesti, ja he ovat ylliedustettuina esimerkiksi työttömyyslukuissa. (TGEU 2016.)

Vuoden 2016 raportin tulokset kertovat, että Euroopassa ei ole yhtäkään täysin turvallista maata sukupuoli- vähemmistöille. Vuoden 2008 jälkeen on raportoitu yli 100 sukupuoli- vähemmistöihin kohdistuvaa murhaa Euroopassa. Lähes jokainen näkyvästi sukupuoli- vähemmistöön kuuluva kokee häiriköintiä, pahoinpitelyä tai väkivaltaa. Jos sukupuoli- vähemmistöön kuuluva on lisäksi esimerkiksi nuori, seksityöntekijä tai maahanmuuttaja, on riski kaltoinkohtelulle vieläkin suurempi. Vain 13 Euroopan maata selkeästi kieltää transfobisen väkivallan. (TGEU 2016.)

Lakisääteinen sukupuoli-tunnustus tarkoittaa virallista sukupuoli-identiteetin tunnustusta, joka sisältää mahdollisuuden rekisteröidä oman sukupuolen ja nimen julkisiin rekistereihin ja dokumentteihin. 41 Euroopan maassa on mahdollista muokata henkilöllisyysdokumentteja, mutta vain 29 maassa on vahvat lakisääteiset toimenpiteet tämän hoitamiseen. Kahdeksassa maassa sukupuolivähemmistöjä ei tunnusteta laissa ollenkaan. Lähes puolessa Euroopan maista, myös Suomessa, laki vaatii transihmisiltä sterilisaation ennen kuin heidän sukupuoli-identiteettinsä voidaan virallisesti tunnustaa. Lisäksi laki voi vaatia sukupuolen tunnustamista varten diagnoosin mielenterveyden häiriöstä, lääketieteellistä hoitoa, leikkauksia ja/tai naimattomuutta, mikä vaatii naimisissa olevan transihmisen eroamaan. Nämä vaatimukset loukkaavat henkilön yksityisyyttä, arvokkuutta, fyysistä koskemattomuutta sekä oikeutta perustaa perhe. (TGEU 2016.)

Vaikka jokaisella Euroopan maalla onkin vielä tehtävää sukupuolivähemmistöjen oikeuksien turvaamiseksi, on myös edistystä tapahtunut jatkuvasti. Yhä useammat maat kunnioittavat sukupuolivähemmistöjen itsemääräämisoikeutta muun muassa uudistamalla sukupuolen juridista vahvistamista koskevia lakeja, luopumalla lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta ja luopumalla ehdottomasta 18 vuoden ikäraajasta sukupuolenkorjausprosessiin. Esimerkiksi Tanska on saanut kehuja järjestelmästänsä, jossa sukupuolen voi korjata virallisiin dokumentteihin pelkällä ilmoituksella. (Amnesty 2016.)

3.3 Sukpuolivähemmistöjen oikeudet Suomessa

Suomen perustuslain toisessa luvussa käsitellään perusoikeuksia, ja sen kuudes pykälä käsittelee yhdenvertaisuutta.

Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista

määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. (Suomen perustuslaki 731/1999 § 6)

Suomen perustuslaki määrittelee, että sukupuolten tasa-arvoa on edistettävä eikä ketään saa asettaa eri asemaan esimerkiksi sukupuolen, alkuperän tai uskonnon takia (Suomen perustuslaki 731/1999 § 6). Perustuslain lisäksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia turvataan esimerkiksi yhdenvertaisuuslaissa sekä tasa-arvolaisissa. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää suojaa syrjinnältä muun muassa etniseen alkuperään, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyyn liittyen. Vuonna 2015 tasa-arvolakiin lisättiin säännökset sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän kiellosta. (Oikeusministeriö 2014b.) Lisäksi Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, jotka myös osaltaan edellyttävät eri sukupuolten oikeuksien edistämistä. Näitä ovat esimerkiksi YK:n, EU:n ja Euroopan neuvoston sopimukset. (Oikeusministeriö 2014a: 13–14.)

Vuonna 2014 Valtioneuvosto perusti työryhmän, joka selvitti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Työryhmä totesi, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa on monia ongelmia. Heihin kohdistuu kielteisiä asenteita ja syrjintää, ja he ovat alttiina väkivallalle. Kaltoinkohtelusta raportoidaan harvoin eteenpäin, oli kyseessä sitten lapsi, nuori tai aikuinen. (Oikeusministeriö 2014a: 5–6.)

Suomessa sukupuolivähemmistöjen oikeudet eivät ole edenneet samaan tahtiin esimerkiksi muiden Pohjoismaiden kanssa. Suomen nykyinen lainsäädäntö ei täysin toteuta transihmisten ihmisoikeuksia. Esimerkiksi juridisen sukupuolen vahvistaminen vaatii monia asioita: tulee todistaa olevansa lisääntymiskyvytön, olla täysi-ikäinen ja osallistua pitkään tutkimuksiin. Vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä johtaa usein hormonihoidon, johon kaikki eivät haluaisi ryhtyä, ja sen poistamista laista on vaatinut muun muassa YK:n kidutuksen vastainen erityisraportoiija. Monet transihmiset ovat kokeneet joutuneensa lääketieteellisillä tutkimusjaksoilla ilmaisemaan sukupuoltaan stereotyyppisesti, jotta he voisivat päästä sukupuolenkorjaushoitoihin. Tämä voidaan kokea alistavana. (Amnesty International 2014: 40–48.)

Jotta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat oikeudet voisivat toteutua, on ehdotettu lainsäädännön ja työn kehittämistä sekä viranomaisten toiminnan tarkastelemista

moninaisuuden näkökulmasta. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti työelämään, koulutukseen ja terveystalouteen. Kriittisiä lainsäädännöllisiä korjauksia tulisi tehdä perhelainsäädäntöön ja sukupuolienkorjaukseen liittyviin lakeihin, jotka estävät joidenkin sukupuolivähemmistöön kuuluvien muiden oikeuksien toteutumista. (Oikeusministeriö 2014a: 5–6.) Myös monet ihmisoikeusjärjestöt kokevat, että lakeja pitäisi muuttaa itsemääräämisoikeutta kunnioittavampaan suuntaan (Amnesty 2016).

4 Maahanmuuttajataustaiset Suomessa

Opinnäytetyömme kohderyhmä on sukupuolivähemmistöön kuuluvat maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella sukupuolivähemmistöjen lisäksi myös maahanmuuttajien tilannetta Suomessa. Maahanmuuttajien asema suomalaisessa yhteiskunnassa on heikompi muuhun väestöön verrattuna. Eriarvoisuus näkyy muun muassa terveys- ja sosiaalipalveluissa, työmarkkinoilla ja koulutuksessa.

Maahanmuuttajien elämänlaatua voi heikentää syrjintä, joka puolestaan vaikuttaa osallisuuden kokemukseen ja kotoutumiseen. Yhden tutkimuksen mukaan noin viidennes maahanmuuttajista Suomessa on kokenut nimittelyä tai muuta sanallista loukkaamista arkielämässään. (THL 2015f.) Lisäksi maahanmuuttajia uhkaillaan ja he kokevat selvästi enemmän väkivaltaa kuin kantaväestö. Syrjintää koetaan muun muassa työpaikoilla sekä työn ja asunnon haussa (THL 2015a). Maahanmuuttajat ovat myös keskimäärin vähemmän koulutuneita ja he saavat vähemmän palkkaa kuin muu väestö. Koko 2000-luvun ajan maahanmuuttajien työttömyysaste on ollut vähintään kaksinkertainen muuhun väestöön verrattuna. (THL 2015c.)

Maahanmuuttajataustaiset käyttävät terveystalouteita pääasiassa muuta väestöä vähemmän. Heidän on usein vaikeaa saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalouteita ja niihin liittyvää informaatiota. Usein heillä, jotka palveluita eniten tarvitsivat, on vähiten voimavaroja niitä käyttämään. Myös maahanmuuttajien käsityksiin palveluista voi kuulua ennakko-odotuksia lähtömaan palvelukokemusten perusteella. Keskimääräisesti maahanmuuttajataustaisilla on muita enemmän lukutaidottomuutta, puutteita internetin käytön taidoissa ja mahdollisuuksissa sekä ongelmia suomen kielen kanssa. Nämä voivat vaikuttaa siihen, miten palveluista on mahdollista saada tietoa ja tavoittaa niitä. (THL 2015c.)

5 Turvapaikkaprosessi sekä turvapaikan tai oleskeluluvan kriteerit

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat maahanmuuttajat ovat muuttaneet ja muuttavat Suomeen monista eri syistä. Syynä voi olla muun muassa turvapaikan hakeminen Suomesta ja Suomeen voidaan muuttaa myös esimerkiksi työn, opiskelujen, perheen tai jonkin muun sellaisen syyn takia, joka ei liity siihen, että henkilö kuuluu sukupuolivähemmistöön. Keskitymme seuraavaksi turvapaikkaprosessiin ja pakolaisuuteen sukupuolivähemmistöön kuulumisen takia, mutta tiedostamme, että tapoja ja syitä saapua Suomeen on monia.

Suomesta voi hakea turvapaikkaa, jos pelkää lähtömaassa joutuvansa vainotuksi muun muassa alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Suomeen saavuttua on ilmoitettava rajatarkastusviranomaiselle tai poliisille ja kerrottava, että hakee turvapaikkaa. Suomen rajojen ulkopuolelta käsin ei Suomesta voi hakea turvapaikkaa. Hakemus siirtyy Maahanmuuttovirastolle, joka ohjaa turvapaikanhakijan vastaanottokeskukseen odottamaan turvapaikkapuhuttelua. Turvapaikkapuhuttelun jälkeen odotetaan yleensä vastaanottokeskuksessa, kunnes Maahanmuuttovirasto tai poliisi ilmoittaa turvapaikkapäätöksestä. (Maahanmuuttovirasto 2016c.)

Turvapaikka voidaan myöntää, jos oleskelee lähtömaan tai pysyvän asuinmaan ulkopuolella sen takia, että on perusteltu syy joutua lähtökohteessa vainotuksi. Syyn vainolle on oltava alkuperä, uskonto, kansallisuus, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen tai poliittinen mielipide. Pelon vuoksi on myös oltava haluton tukeutumaan kyseisen valtion suojeluun. Tietynlaiset rikokset tai YK:n tarkoituksien ja periaatteiden vastaiset teot ennen saapumista Suomeen voivat estää turvapaikan saamisen. Nämä edellytykset on määritelty ulkomaalaislaissa, ja ne ovat samat kuin Geneven pakolaissopimuksessa, johon Suomi on sitoutunut. Pakolaisaseman voi pelkistetysti saada joko saamalla turvapaikan, oleskeluluvan pakolaiskiintiön perusteella tai perheen yhdistämisen kautta. (Maahanmuuttovirasto 2016a.)

Aina turvapaikan saamisen edellytykset eivät täyty, mutta tällöin voidaan joissakin tapauksissa myöntää oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella. Tällöin kriteerinä on lähtömaassa tai pysyvässä asuinmaassa uhka kuolemanrangaistuksesta, teloituksesta, kidutuksesta tai muusta epäinhimillisestä tai ihmisarvoa loukkaavasta kohtelusta tai ran-

gaistuksesta. Oleskelulupa voidaan antaa myös, jos lähtömaahan tai pysyvään asuinmaahan ei pysty palaamaan joutumatta henkilökohtaiseen vaaraan aseellisen selkkauksen vuoksi. (Maahanmuuttovirasto 2016a.)

Oleskelulupa voidaan myöntää muistakin syistä. Yksi niistä on maasta poistumisen esteyminen, mikä tarkoittaa, ettei henkilöä voida tilapäisestä terveydellisestä syystä palauttaa lähtömaahan tai pysyvään asuinmaahan tai jos palauttaminen ei muuten ole tosiasias-
 ssa mahdollista, vaikka olisi suostuvainen sinne palaamaan. Yksilöllisestä inhimillisestä syystä oleskelulupa voidaan myöntää esimerkiksi silloin, jos terveydentila tai Suomeen syntyneet siteet sitä vaativat. Lisäksi oleskelulupaa voi itse hakea perhesiteen, työn tai opiskelun perusteella. Myös ihmiskaupan uhrin on huomioitu erikseen laissa. (Maahanmuuttovirasto 2016b.)

Vuonna 2016 Suomen laista poistettiin humanitaarinen suojele. Sitä voitiin aiemmin harkinnanvaraisesti myöntää turvapaikanhakijoille, jos turvapaikan tai toissijaisen suojelele kriteerit eivät täytyneet. (Maahanmuuttovirasto 2016a.)

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on antanut suosituksen siihen, kuinka vainon takia turvapaikkaa hakevien seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien hakemuksia tulisi käsitellä. Sen perusteella sukupuolivähemmistöihin kuuluvat turvapaikanhakijat hakevat turvapaikkaa laissa mainitun ”tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään” perustuvan vainon perusteella. (Komulainen 2013.)

5.1 Pakolaisuus sukupuolivähemmistöön kuulumisen takia

Sukupuolivähemmistöihin kohdistuvan vainon ja syrjinnän takia näihin vähemmistöihin kuuluvat joutuvat joissain tapauksissa hakemaan turvapaikkaa muualta. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien turvapaikanhakijoiden määrää on vaikea arvioida, sillä suurin osa maista ei listaa tietoja turvapaikanhaun syistä. Joistain maista suuntaa antavia tilastoja on kuitenkin olemassa. Esimerkiksi vuonna 2010 Belgiassa 13 170 turvapaikanhakijasta 522 kuului seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Karkea arvio seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista turvapaikanhakijoista yhteensä EU-alueella on noin 10 000 vuosittain. Heitä saapuu ainakin 104 maasta. Määriä on vaikea tilastoida senkin takia, että kaikki eivät kerro turvapaikan anomisen todellisia syitä muun muassa häpeän tai pelon vuoksi. (Jansen – Spijkerboer 2011: 15–16.) Jos lähtömaassa on joutunut syrjinnän kohteeksi, ei välttämättä luota uuden maan viranomaisiin niin paljon, että kertoisi

seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuulumisesta turvapaikkapuhuttelussa (Zidan 2015).

Myöskään Suomessa ei tällä hetkellä tilastoida seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen osuutta turvapaikanhakijoista. Seta ry ja sen jäsenjärjestöt saavat kuitenkin yhteydenottoja turvapaikanhakijoilta ja kiintiöpakolaisilta ympäri Suomen. Yhteydenotot koskevat esimerkiksi traumaattisia kokemuksia lähtömaassa sekä vastaanottokeskuksissa koettua kiusaamista ja häirintää. Yhteydenottojen määrä kasvoi vuonna 2015. (Zidan 2015.) HeSeta ry arvioi Suomessa olevan satoja tukea tarvitsevia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia turvapaikanhakijoita, ja järjestössä uskotaan, että näistäkin vasta pieni osa on tavoitettu. Hesetan mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat turvapaikanhakijat ovat syrjinnän uhan alla ja yksinäisiä. (Mansikka 2016.) Vielä ongelmallisemmassa asemassa ovat Suomessa maakunnissa asuvat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat turvapaikanhakijat, sillä vertaistukea ei ole tarjolla samalla tavalla kuin pääkaupunkiseudulla, ja maalitauluksi joutuminen on vieläkin helpompaa (Miettinen 2016).

Tiedossa on, että Suomen vastaanottokeskuksissa oli syksyn 2015 aikana ainakin yksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuva väkivaltatilanne, mutta enemmän henkistä väkivaltaa ja syrjintää. Lisäksi on ollut itsemurhayrityksiä. (Zidan 2015.) Osa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista turvapaikanhakijoista on kokenut seksuaalista häirintää tai raiskausyrityksiä. HeSetan työntekijän Aaro Horsman mukaan rikosilmoituksia tehdään harvoin, ja HeSetan tietoon tulleet raiskausyritykset ovat todennäköisesti vain jäävuoren huippu. Jotkut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat turvapaikanhakijat kokevat joutuvansa piilottamaan identiteettinsä Suomeen saavuttuaankin. Ajatus paljastumisesta voi pelottaa, sillä osa kokee, etteivät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ole edes ihmisiä lähtömaassaan. Samasta maasta tulleille ei haluta kertoa omasta identiteetistä, koska ei haluta kokea uudestaan samaa kohtelua kuin lähtömaassa. (Miettinen 2016.)

Joissakin vastaanottokeskuksessa pyritään huomioimaan myös vähemmistöt esimerkiksi järjestämällä heille omia huoneita. Kaikki eivät kuitenkaan tuo ilmi kuuluvansa vähemmistöön, ja vastaanottokeskuksien on usein mahdotonta tietää kaikki, mitä keskuksissa tapahtuu. (Zidan 2015.) Ylen kesäkuun 2016 kyselyn mukaan jopa 90 prosenttia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista turvapaikanhakijoista tarvitsisi paremman asuintilan. Kuitenkin vain noin 40 prosenttia vastaanottokeskuksista on parantanut

seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien asemaa asumis- tai muilla erityisjärjestelyillä. (Kiviranta 2016.)

6 Sukupuolivähemmistöjen palvelut Suomessa

Suomessa sukupuolivähemmistöjen palvelut ovat laajalti järjestöpainotteisia. Sukupuolivähemmistöjen asioita ajavat muun muassa valtakunnallinen ihmisoikeusjärjestö Seta ry, Setan alajärjestö Transtukupiste ry sekä muut Setan alaiset jäsenjärjestöt. Tuki- ja neuvontapalveluita tarjoavat myös muut järjestöt, kuten valtakunnallinen tuki- ja neuvontapalvelu Sinuiksi ry, perheasioissa neuvova Sateenkaariperheet ry, ruotsinkielisille seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville tuki- ja neuvontapalveluita tarjoava Regnbågsankan rf sekä tietoa ja vertaistukea tarjoava Dreamwear Club DWC ry. Lisäksi palveluita tarjoaa muun muassa Helsingin seurakuntayhtymän erityisnuorisotyönkeskus Snellu.

Seta ry on Suomessa toimiva valtakunnallinen ihmisoikeusjärjestö. Setan toiminta perustuu solidaarisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Toiminnan tavoitteena on yhteiskunnallinen muutos, jossa ihmisoikeudet ja hyvinvointi jakaantuvat yhdenvertaisesti seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta riippumatta. Seta tekee monimuotoista yhteiskunnallista vaikuttamistyötä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tärkeitä toimintamuotoja ovat esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskettavien aiheiden nostaminen ihmisoikeuskeskusteluun ja politiikkaan sekä vaalikampanjoiden ja hallitusohjelmatavoitteiden luominen. Seta toimii myös kansainvälisesti ihmisoikeuspuolustajien kanssa ympäri maailmaa sekä pyrkii vaikuttamaan Suomen ulkopolitiikkaan. Ihmisoikeustyön lisäksi Setan työhön kuuluu muun muassa koulutustoimintaa, nuorisotyötä sekä jäsenjärjestöjen toiminnan tukemista. Seta tukee jäsenjärjestöjensä toimintaa vuosittaisin avustuksin. (Seta n.d.a; Seta n.d.b.)

Trasek ry on sukupuolivähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksia ajava järjestö. Toiminnallaan Trasek pyrkii parantamaan sukupuolivähemmistöjen oikeuksia, vastustamaan syrjintää ja kehittämään hoitojärjestelmiä, kuten terveydenhoitopalveluiden laatua ja saatavuutta. Järjestön toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön. Trasek työskentelee yhteistyössä Transtukupiste ry:n kanssa muun muassa järjestämällä sukupuoleltaan moninlaisille suunnattuja tapahtumia. (Trasek n.d..)

Snellu on Helsingin seurakuntayhtymän erityisnuorisotyön keskus, joka tukee nuoria ja heidän perheitään erilaisissa elämäntilanteissa. Snellun toiminta on monimuotoista: työtä tehdään muun muassa ihmisten keskuudessa kaduilla, laitoksissa ja vankiloissa. Tämän lisäksi Snellu järjestää keskusteluapua ja erilaista ryhmätoimintaa esimerkiksi sukupuoleltaan moninaisille ja sukupuoltaan pohtiville nuorille. Snellu tarjoaa neuvonta- ja tukipalveluita seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyvissä asioissa myös esimerkiksi Snellun tukichatin kautta. (Snellu n.d.a; Snellu n.d.b.)

Sinuiksi ry on Pirkanmaan Setan valtakunnallinen tuki- ja neuvontapalvelu, joka tarjoaa tukea seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvissä asioissa. Sinuiksi-palvelu keskittyy ensisijaisesti puhelin- ja verkkoneuvontatyöhön. Tämän lisäksi toimintaan lukeutuvat muun muassa palveluohjaus etsivän työn kautta sosiaalisessa mediassa, verkostoituminen muiden tukipalvelujen kanssa ja ammattilaisten kouluttaminen. (Sinuiksi n.d.) Sinuiksi tarjoaa tukea ja neuvontaa myös maahanmuuttajille. Ylen julkaiseman uutisen mukaan Sinuiksi-palvelu sai vuonna 2015 yli 20 yhteydenottoa turvapaikanhakijoilta ja kiintiöpakolaisilta. (Zidan 2015.)

HeSeta ry järjestää Together-vertaistukiryhmää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville turvapaikanhakijoille ja pakolaisille. Ryhmän tavoitteena on tukea ryhmäläisten hyvinvointia, vahvistaa sosiaalisia verkostoja ja tarjota tietoa kohderyhmän oikeuksista ja palveluista Suomessa. Tavoitteena on myös lisätä tietoisuutta seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvissä kysymyksissä ja näin vaikuttaa yhteiskunnassa esiintyviin ongelmiin. Ryhmä on avoin 18 vuotta täyttäneille. Ryhmän kommunikointikielenä toimii englanti, jonka lisäksi vapaaehtoiset voivat kääntää puhetta arabian, ranskan, venäjän ja farsin kielille. Tapaamisia järjestetään viikoittain Helsingissä. (HeSeta n.d.; Together - HeSeta n.d.)

Yksityishenkilöiden järjestämä LGBT-kahvila (LGBT-cafe) järjestetään nykyään noin kerran kuukaudessa Helsingissä. Sitä alettiin järjestää vuoden 2016 alussa, ja se on suunnattu maahanmuuttajataustaisille seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville ihmisille. Kahvilassa tarjotaan pientä syötävää ja kahvia, vertaisten seuraa sekä tietoa siirtolaisten oikeuksista. (LGBT-cafe Helsinki 2016.)

Selvityksemme mukaan maahanmuuttajataustaisille sukupuolivähemmistöön kuuluville on tarjolla palveluita tai toimintaa lähinnä HeSetassa ja LGBT-kahvilassa. Muissakin pal-

veluissa kohderyhmää on tai voi olla asiakkaina, mutta palveluita maahanmuuttajataustaisille ei ole erikseen toteutettu. HeSetan ja LGBT-kahvilan toiminta rajoittuu pääkaupunkiseudulle, joten muualla Suomessa palveluita ei juurikaan ole sukupuolivähemmistöön kuuluville maahanmuuttajille.

6.1 Transtukipiste ry

Transtukipiste ry on Setan ylläpitämä yksikkö, joka tarjoaa psykososiaalisia tukipalveluita sekä asiantuntemusta sukupuolen moninaisuuteen liittyen. Transtukipisteen palvelut on suunnattu transihmisille, intersukupuolisille ja heidän läheisilleen. Transtukipisteen toiminnan rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA (aiemmin RAY), ja palvelut ovat suurimmaksi osaksi maksuttomia. (Seta ry / Transtukipiste ry n.d..)

Transtukipisteen toiminnassa sitoudutaan sosiaali- ja terveysalojen ammattietiikkaan, The World Professional Association for Transgender Healthin suositusten toteutumisen edistämiseen ja Seta ry:n arvoihin. Toiminnan tietoperusta pohjautuu monitieteellisiin tutkimuksiin, ja toiminnassa korostetaan asiakkaan omaa asiantuntemusta ja kokemuksellista yhdessä oppimista asiakkaan kanssa. (Setan Transtukipiste n.d.b.)

Transtukipisteen toiminta on monimuotoista: yksikkö tarjoaa vertaistuki- ja keskustelupalveluita asiakkailleen sekä konsultoi, kouluttaa ja kerää tutkimus- ja kokemustietoa sukupuolen moninaisuuteen liittyvissä asioissa. Tuki- ja neuvontapalveluita tarjotaan puhelimitse, sähköpostin välityksellä sekä järjestön toimistolla Helsingin Länsi-Pasilassa henkilökohtaisten tapaamisten sekä erilaisten vertaistukiryhmien muodossa. Transtukipiste järjestää transihmisille ja heidän läheisilleen tapahtumia ja ylläpitää erilaisia vertaistukiryhmiä, kuten esimerkiksi sukupuoleltaan moninaisten ja sukupuoltaan pohtivien ryhmää, miesten vertaisryhmää ja läheisten ryhmää. (Seta ry / Transtukipiste ry n.d..)

Maahanmuuttajataustaisille ei tällä hetkellä ole erillisiä palveluita, kuten vertaisryhmiä. Järjestön verkkosivut ovat kuitenkin luettavissa suomen lisäksi osittain myös englanniksi, ruotsiksi ja viittomakielellä. (Setan Transtukipiste n.d.a.)

7 Voimaantuminen

Tässä opinnäytetyössä käytämme käsitettä voimaantuminen teoriapohjanamme. Samoja ilmiöitä voidaan kuitenkin määritellä myös esimerkiksi termeillä valtaistuminen, empowerment tai sisäinen voimantunne. (Esim. Siitonen 1999: 61; Hokkanen 2014: 105.) Voimaantumisen käsitettä tulkitaan lukuisin tavoin eri tieteenaloilla, ja käsite on juurtunut myös yleiskieleen (Hokkanen 2014: 105). Kattavaksi kutsutun voimaantumisen määritelmän sosiaalityön näkökulmasta on muodostanut Robert Adams 1990-luvulla. Määritelmän mukaan voimaantumisen avulla yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen on mahdollista vaikuttaa elinoloihinsa ja muuttaa niitä, saavuttaa päämääriä, kohentaa elämänlaatua ja auttaa myös muita näissä pyrkimyksissä. Määritelmässä nähdään voimaantuminen keinona muutoksen aikaansaamiseksi, eli se on prosessi eikä lopputulema. (Hokkanen 2014: 107.) Myös Juha Siitonen (Siitonen 1999: 116–117) korostaa sitä, että voimaantuminen on prosessi. Opinnäytetyössämme näemme voimaantumista lopputuloksena vaan prosessina, johon vaikuttavat eri osatekijät.

Valitsimme teoriapohjajaksemme Juha Siitosen voimaantumisteorian (Siitonen 1999), jonka koimme soveltuvan kohderyhmämme voimaantumiseen vaikuttavien tekijöiden tarkasteluun. Tutkimuksissa on tullut ilmi, että yhteisöjen sosiaaliset rakenteet, olosuhteet ja/tai toiset yksilöt voivat estää esimerkiksi erilaisia vähemmistöryhmiä tuntemasta itseään tai työtään arvokkaaksi. Vähäinenkin arvokkuuden tunteen lisääminen voi tuottaa valtavia energiamääriä yksilöissä ja ryhmissä. Tarve voimaantumiselle on ajankohmainen viimeistään silloin, kun voimaantumista estetään tai yritetään estää. (Siitonen 1999: 117.) Emme kuitenkaan oleta, että kaikki kohderyhmämme kuuluvat eivät olisi voimaantuneita tai että kaikkien voimaantumista yritettäisiin estää. Tarkoituksenamme on kuitenkin selvittää, miten voimaantumista voidaan mahdollisesti heidän kohdallaan tukea.

7.1 Siitosen voimaantumisteoria

Juha Siitosen (1999) voimaantumisteorian mukaan voimaantuminen ei ole pysyvä tila. Voimaantumiseen vaikuttaa lukuisa määrä erilaisia tekijöitä, kuten esimerkiksi avoimuus, toimintavapaus ja turvallisuus. Kaikilla näillä on yhteys voimaantumiseen ja sitä kautta ihmisen hyvinvointiin. Voimaantumisteoriassa ihmisen kyky sitoutua esimerkiksi hänen

asettamiinsa päämääriin riippuu voimaantumisen vahvuudesta. (Siitonen 1999: 6, 99, 158–161.) Siitonen on voimaantumisteoriassaan erotellut viisi väittämää, jotka muodostavat voimaantumisteorian. Näitä hän kutsuu voimaantumisteorian premisseiksi.

Ensimmäisen premissin mukaan voimaantuminen on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, eikä voimaa voi antaa toiselle. Voimaantumista voidaan tukea ulkoapäin, mutta sen on kuitenkin lähdettävä ihmisestä itsestään. Myös ympäristö vaikuttaa voimaantumisen toteutumiseen: Siitosen mukaan voimaantuminen toteutuu helpoiten mahdollistavaksi koetussa ympäristössä, jossa ihminen kokee asemansa tasa-arvoiseksi, itsensä hyväksytyksi ja ilmapiirin turvalliseksi. (Siitonen 1999: 161–162.)

Toinen premissi sanoo, että voimaantuminen on itsestä lähtevä prosessi, jota jäsentävät päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emotiot. Siitonen määrittelee edellä mainitut tekijät voimaantumisteorian osaprosesseiksi. (Siitonen 1999: 117–118.) Olemme käyttäneet osaprosesseja opinnäytetyömme toteuttamisessa.

Kolmannen premissin mukaan voimaantuminen vaikuttaa katalyytin tavoin sitoutumisprosessiin. Tämä tarkoittaa, että vahva katalyytti (eli vahva voimaantuminen) johtaa vahvaan sitoutumiseen ja heikko katalyytti (eli heikko voimaantuminen) heikkoon sitoutumiseen. Tästä seuraa, että kun ihminen on voimaantunut, se vahvistaa hänen sitoutumistaan siihen, mihin hän on pyrkimässä. (Siitonen 1999: 158–161.)

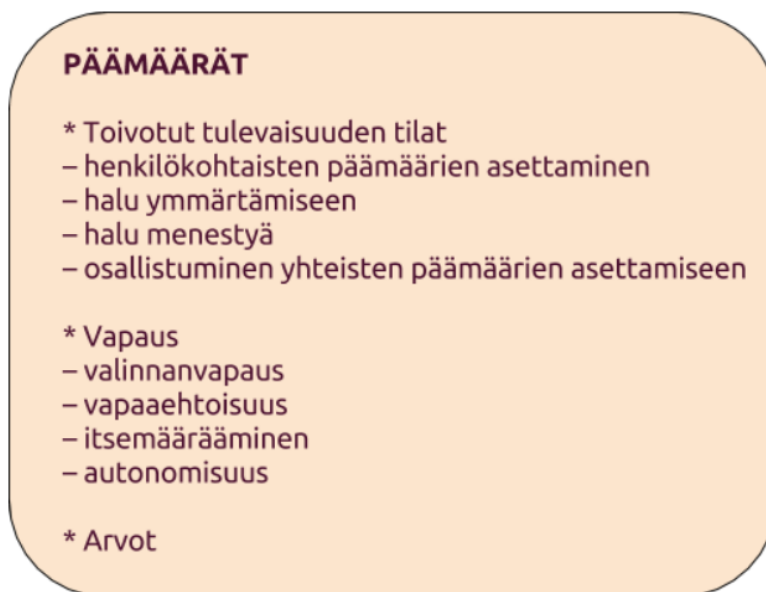
Neljännän premissin mukaan voimaantuminen on yhteydessä ihmisen hyvinvointiin. Muun muassa vapaus, toimintavapaus, arvostus, kunnioitus, minäkuva, sosiaalisuus, kulttuuriympäristö, ilmapiiri, turvallisuus, mahdollistaminen ja hyväksyntä ovat hyvinvoinnin kannalta tärkeitä voimaantumisen osaprosesseja. Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, ja sitä kautta hyvinvointi rakentuu ihmisen omista lähtökohdista. Sekä yksilön että ryhmän hyvinvointi on otettava huomioon, mikä linkittyy ensimmäiseen premissiin, jossa voimaantumisen jo tapahtumana nähdään sisältävän henkilökohtaisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. (Siitonen 1999: 162–164.)

Viides premissi sanoo, että voimaantuneisuus ei kuitenkaan ole pysyvä tila. Jossakin ympäristössä voimaantuminen voi olla todennäköisempää kuin toisessa, ja ihminen voi kokea itsensä voimaantuneeksi ja voimaantumattomaksi vaihdellen. Muuttuvat elämäntilanteet, ihmisen omat fyysiset ja psyykkiset muutokset sekä muutokset yhteisössä voivat horjuttaa voimaantumisen tunnetta. (Siitonen 1999: 164–165.)

7.2 Voimaantumista jäsentävät osaprosessit

Siitosen teoriassa voimaantuminen nähdään moniulotteisena prosessina. Vaikka voimaantumisen osaprosessit voivat olla yhteydessä, merkityssuhteessa tai jopa vaikuttaa toisiinsa, teoria ei kuitenkaan pyri osoittamaan osaprosessien välisiä syy–seuraussuhteita. Voimaantumisteoria pyrkii jäsentämään osaprosessien sisältöä: asioita, joilla on teoreettisen näkemyksen mukaan merkitys ihmisen voimaantumisessa. Toisin sanoen osaprosessien merkitys perustuu ainoastaan teoriaan, eikä niitä tule ymmärtää absoluuttisina voimaantumisen tekijöinä. Voimaantuminen on jokaiselle yksilöllinen prosessi. (Siitonen 1999: 118–119.)

7.2.1 Päämäärät

Kuvio 1. Siitosen voimaantumisteorian osaprosessien Päämäärät-kategoria (Siitonen 1999)

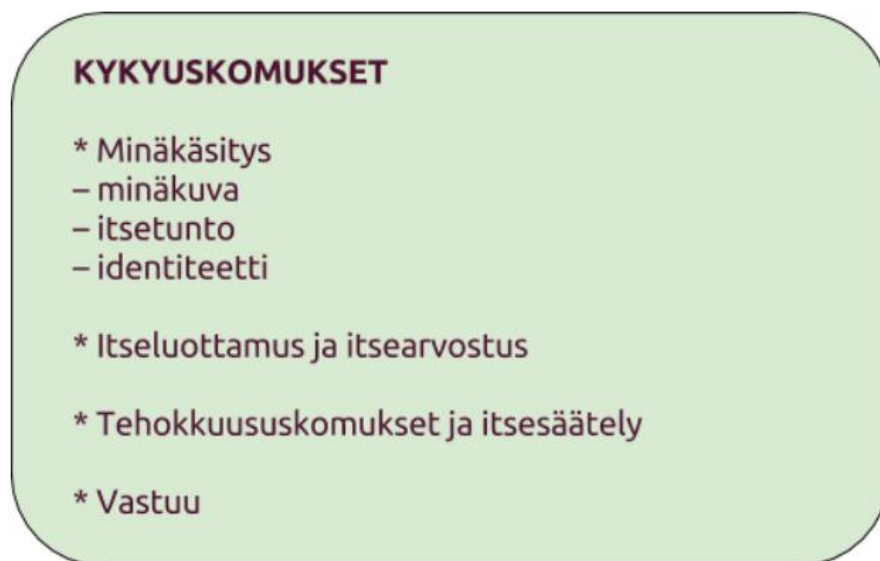
Voimaantuminen edellyttää ihmiseltä mahdollisuutta asettaa itselleen päämääriä, joihin hän toiminnallaan pyrkii. Henkilökohtaiset päämäärät ovat ihmisen omia ajatuksia toivottuista ja ei-toivottuista seurauksista toiminnalleen, joita hän haluaa joko tavoitella tai välttää. Siitonen jakaa päämäärät-osaprosessin toivottuihin tulevaisuuden tiloihin, vapau-teen ja arvoihin liittyviin näkökulmiin. Päämäärät-osaprosessi on yhteydessä muihin voimaantumisteorian osaprosesseihin, jotka puolestaan vaikuttavat päämäärien tavoittelemiseen ja niihin pyrkimiseen. (Siitonen 1999: 119–120.)

Suuret päämäärät usein edellyttävät monien pienempien välipäämäärien tavoittamista. Ihmisen tavoitellessa itselleen asettamia välipäämääriä sekä saavuttaessa ne voimantunne lisääntyy ja antaa samalla lisää voimavaroja uusien päämäärien tavoitteluun. Voimantunteen nähdään olevan yhteydessä muun muassa ihmisen subjektiivisiin kokemuksiin ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista. (Siitonen 1999: 119–122.)

Myös vapaudella on yhteys ihmisen sisäiseen voimantunteen kasvuun eli voimaantumiseen. Siitosen voimaantumisteoriassa vapaus pitää sisällään lähikäsitteitä, kuten valinnanvapaus, vapaaehtoisuus, autonomisuus ja itsemäärääminen. Voimaantumisen yhtenä edellytyksenä on se, että ihmisellä on vapaus asettaa itselleen päämääriä sekä vapaus yrittää ja epäonnistua. Vapauteen liittyy myös eettinen vastuu omien valintojen seurauksista. (Siitonen 1999: 124–126.) Vapauden lisäksi ihmisen omat arvot vaikuttavat päämäärien asettamiseen ja niihin pyrkimiseen. Arvot, kuten valinnanvapaus ja oikeus määrätä oman elämän suunnasta, ovat merkityksellisiä päämäärien asettamisen näkökulmasta. Tämän lisäksi niiden kokemisen nähdään olevan yhteydessä voimaantumiseen. (Siitonen 1999: 128–129.)

Päämääriin sitoutumisen ja tavoittelun kannalta niiden on oltava ihmisen oman arvion mukaisesti riittävän haastavia, selkeitä ja konkreettisia. Lisäksi päämäärien tulee olla läheisiä ja lyhytkestoisia, mutta myös nähtävissä arvokkaina ja merkittävinä tulevaisuudessa. On myös tärkeää, että ihmisen toivotut tulevaisuuden tilat, joihin hän päämäärillä pyrkii, poikkevat nykyisestä tilanteesta. (Siitonen 1999: 121.)

7.2.2 Kykyuskomukset

Kuvio 2. Siitosen voimaantumisteorian osaprosessien Kykyuskomukset-kategoria (Siitonen 1999)

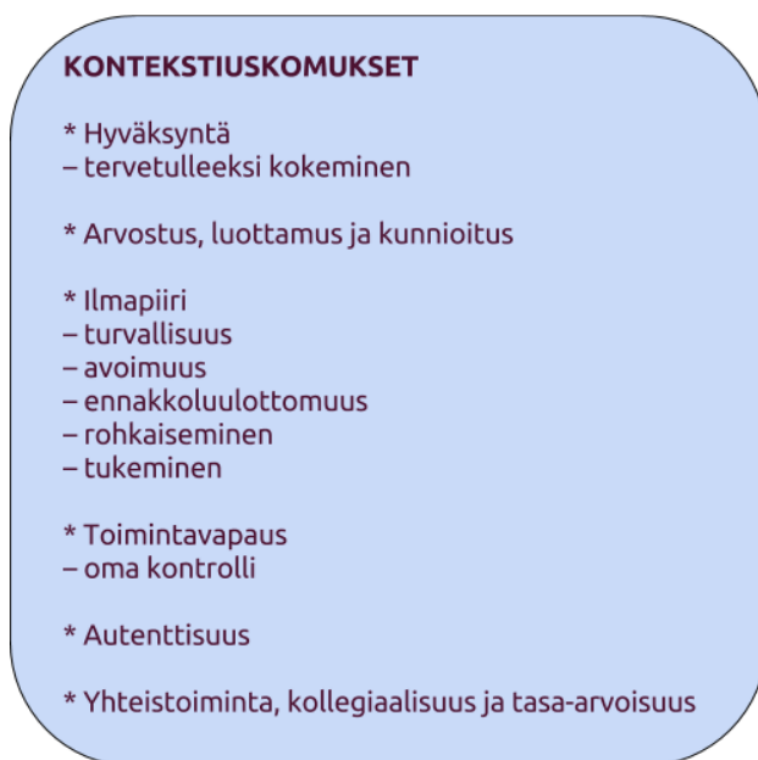
Kykyuskomukset ovat ihmisen omia arvioita itsestään ja omista kyvyistään. Kykyuskomukset pitävät sisällään omaan itseensä, osaamiseensa ja voimavaroihin liittyviä käsityksiä ihmisen minäkuvasta, itsetunnosta sekä identiteetistä. Kykyuskomuksiin kuuluvat myös ihmisen itseluottamus, itsearvostus, tehokkuususkomukset sekä itsesäätely ja vastuu. Kykyuskomuksilla voidaan nähdä olevan yhteys muihin voimaantumisteorian osaprosesseihin. (Siitonen 1999: 129–130.)

Se, miten ihminen näkee itsensä, vaikuttaa siihen, miten hän suhtautuu tulevaisuuteen. Ihminen peilaa itseään ja omia voimavarojaan päämääriinsä arvioiden mahdollisuuksiin saavuttaa tavoittelemansa tilanne. Kykyuskomuksiin kuuluva minäkäsitys nähdään merkityksellisenä tekijänä voimaantumisen kannalta, koska ihmisen omalla käsityksellä itsestään nähdään olevan yhteys kykyyn asettaa itselleen päämääriä. Ihmisellä, joka näkee itsensä myönteisessä valossa, on mahdollisuus asettaa itselleen realistisia päämääriä. Päämäärien asettamiseen liittyvät myös ihmisen kokemukset itsetunnostaan ja tehokkuususkomuksistaan, joiden avulla hän arvioi kykyään luottaa omiin voimavaroihinsa ja saavuttaa päämääränsä. (Siitonen 1999: 130, 136–139.)

Minäkäsitys on vahvasti yhteydessä voimaantumiseen ja sen osaprosesseihin. Minäkäsityksen ja ihmisen ympäristön suhde toisiinsa nähdään voimaantumisteoriassa merkityksellisenä tekijänä. Voimaantumisen kannalta onkin tärkeää, että ihminen voi toimia

ympäristössä, jossa häntä kunnioitetaan omana itsenään ja jossa voi olla vapaa ulkopuolelta kumpuavista odotuksista, paineista ja kontrollista. Ihmisen käsitys itsestään rakentuu muilta saadusta palautteesta ja minäkuva omien odotusten ja toisten odotuksien suhteesta. Ympäristön nähdäänkin usein vaikuttavan suuresti ihmisen itseluottamukseen, itsearvostukseen ja itsetuntoon. Positiivinen palaute ja onnistumisen kokemukset voivat esimerkiksi vaikuttaa itsearvostukseen ja sen kasvuun, mikä puolestaan tukee ihmisen voimaantumista. (Siitonen 1999: 132, 136–138.)

7.2.3 Kontekstiuskomukset

Kuvio 3. Siitosen voimaantumisteorian osaprosessien Kontekstiuskomukset-kategoria (Siitonen 1999)

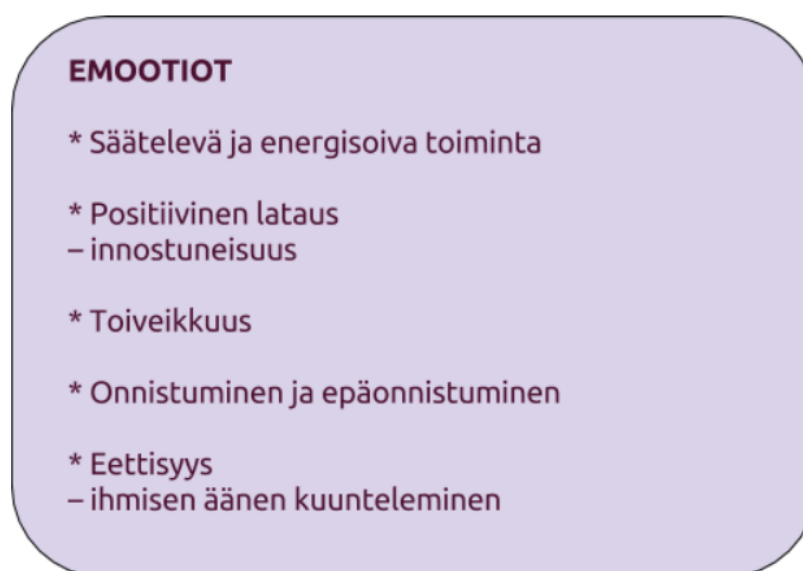
Kontekstiuskomukset tarkkailevat ihmisen ympäristöä, ja ne ovat vahvasti yhteydessä päämääriin. Jotta ihminen voisi toimia tehokkaasti ja saavuttaa päämääriä, ympäristön tulee mahdollistaa se olemalla vastaanottavainen. Negatiivinen ilmapiiri voi saada ihmisen joko hylkäämään tiettyyn päämäärään pyrkimisen, ja luottamuksellinen ilmapiiri puolestaan voi saada ihmisen asettamaan päämääriä ja pyrkimään niihin. On oleellista, millaista kontekstia ihminen itse pitää mahdollistavana päämääriinsä pyrkimisen kannalta. Ei kuitenkaan riitä, että päämäärä on selkeä ja konteksti mahdollistaa sen. Ihmisen on

myös itse uskottava, että hänellä on kykyä ja mahdollisuuksia saavuttaa päämäärä. (Siitonen 1999: 142–143.)

Kontekstiuskomukset on jaoteltu erilaisiin voimaantumiseen vaikuttaviin tekijöihin, joita ovat hyväksyntä, arvostus, luottamus ja kunnioitus, ilmapiiri, toimintavapaus, autenttisuus sekä yhteistoiminta, kollegiaalisuus ja tasa-arvo (Siitonen 1999: 143). Kaikissa näissä korostetaan ympäristön roolia voimaantumisessa ja ihmisten välistä interaktiivista toimintaa.

Itselleen armollinen asenne ja lähimmäisten hyväksyntä antavat ihmiselle voimavaroja. Osapuolten molemminpuolinen hyväksyntä vaikuttaa turvallisuuteen, luottamuksellisuuteen ja arvostukseen. Ihminen hakee ympäristöstään arvostusta, ja kokemus yhteistyöstä lisää sitä molemmin puolin. Arvostuksen kokeminen voi voimaannuttaa, mutta pelko arvostuksen menettämisestä voi tehdä olon voimattomaksi. Luottamuksellinen ja turvallinen ilmapiiri ovat myös oleellisia voimaantumisessa: tapahtumien ennakoitavuus, luottamus ja usko tulevaisuuteen sekä selviytymisen mahdollisuudet mahdollistavat voimaantumista. Lisäksi on tärkeää, että ihminen voi itse vaikuttaa toimintaansa, sillä oman kontrollin tunnetta ei voi saavuttaa ulkoisella pakottamisella. (Siitonen 1999: 144–151.)

7.2.4 Emootiot

Kuvio 4. Siitosen voimaantumisteorian osaprosessien Emootiot-kategoria (Siitonen 1999)

Emootioilla on suuri vaikutus päämäärien sekä kyky- ja kontekstiuskomusten alkuunpanossa ja muodostamisessa. Emootiot vaikuttavat siihen, kokeeko ihminen, että hänellä on mahdollisuuksia muodostaa ja saavuttaa päämääriä omista lähtökohdistaan. Kun lähtökohdat ovat hyvät, voi ihminen päättää asettaa päämääriä ja pyrkiä niihin. Se, että kokee itsensä kykeneväksi saavuttamaan päämääriä, auttaa löytämään voimavarat niiden saavuttamiseen. (Siitonen 1999: 151–152.)

Emootiot on jaoteltu voimaantumista tukeviin tekijöihin, jotka ovat säätelevä ja energisoiva toiminta, positiivinen lataus, toiveikkuus, onnistuminen ja epäonnistuminen sekä eettisyys. (Siitonen 1999: 152.)

Emootiot ovat oleellisia voimaantumisprosessissa, ja ne luovat pohjan kyky- ja kontekstiuskomuksille. Emootiot ikään kuin luovat toimintavalmiuden tilan ja ovat jopa tärkein energianlähde. Ne auttavat selviytymään muuttuvissa olosuhteissa ja antavat tietoa ympäristön tulkitsemiseen. Voimaantumisprosessissa merkityksellistä on positiivinen lataus, sillä jo sen muodostuminen osoittaa, että konteksti on mahdollistava voimaantumiselle. Myös toiveikkuus, joka voidaan nähdä optimismina, on merkityksellinen. Se auttaa haasteissa ja auttaa jaksamaan eteenpäin. Lisäksi ihmisen onnistumisen kokemukset ovat arvokkaita voimaantumisessa. Myös epäonnistumisen käsittely on tärkeää: turvallisuudessa ilmapiirissä epäonnistumisia ei tarvitse pelätä. Oleellista on, että ihmisen on uskottava itseensä ja siihen, mitä hän tekee. (Siitonen 1999: 152–157.)

8 Opinnäytetyön esittely

Monien mahdollisten työelämän yhteistyötahojen ja yhteydenottojen jälkeen päädyimme tekemään opinnäytetyön yhteistyössä Transtukipisteen kanssa. Ilmaisimme mielenkiintomme tehdä opinnäytetyön maahanmuuttotyöhön liittyen, ja Transtukipisteestä esitettiinkin muutamia ideoita opinnäytetyöksi. Ideat olivat lähinnä toiminnallisia, esimerkiksi maahanmuuttajataustaisille sukupuolivähemmistöön kuuluville suunnatun infopaketin toteuttaminen. Transtukipisteen ja opinnäytetyömme ohjaajien kanssa keskusteltuamme päädyimme kuitenkin laadullisen tutkimuksen toteuttamiseen.

8.1 Opinnäytetyön tutkimuskysymys ja tavoitteet

Tutkittavaan ilmiöön liittyy aina ongelma, johon opinnäytetyö pyrkii tuomaan vastauksen. Opinnäytetyön tutkimusongelmasta muodostetaan yksi tai useampi tutkimuskysymys, jotka ohjaavat opinnäytetyötä läpi koko opinnäytetyöprosessin. (Liukko 2015.) Tutkimusongelma ei välttämättä viittaa negatiiviseen asiaan, vaan se voidaan ymmärtää syvällisenä kysymyksenä, johon halutaan saada vastaus (Vilkkä 2005: 45–46). Opinnäytetyömme tutkimusongelma on sukupuolivähemmistöön kuuluvien maahanmuuttajataustaisten henkilöiden voimaantumisen tukeminen palveluiden näkökulmasta. Opinnäytetyömme tutkimuskysymys on: miten palvelut voivat tukea sukupuolivähemmistöön kuuluvia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä heidän voimaantumisessaan?

Opinnäytetyömme pyrkii vastaamaan tutkimuskysymykseen peilaamalla Juha Siitosen (1999) voimaantumisteorian voimaantumisen osaprosesseja laadullisten tutkimusmenetelmien kautta saatuihin kohderyhmän vastauksiin. Opinnäytetyömme kohderyhmänä ovat maahanmuuttajataustaiset sukupuolivähemmistöön kuuluvat henkilöt. Tutkimuskysymyksen tulokset on kirjattu opinnäytetyön johtopäätökset-kappaleeseen, jossa olemme yhdistäneet kohderyhmän vastaukset ja opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen toisiinsa.

Laadullisen tutkimuksen tehtävä on lisätä sekä ammatillisen kentän että tutkittavien ymmärrystä tietystä asiasta, eli se on emansipatorinen. Tämä voi vaikuttaa myönteisesti tutkittavien tutkittavaa asiaa koskeviin ajattelu- ja toimintatapoihin. (Vilkkä 2005: 83.) Tavoitteenamme opinnäytetyöllemme onkin saada sellaista tietoa kohderyhmästä, joka hyödyntää Transtukupisteen lisäksi myös muita palveluntuottajia ja toimijoita. Ajatuksena on saada tietoa esimerkiksi kohderyhmän mahdollisista erityistarpeista ja ylipäättään tarpeesta palveluille. Ihanne olisi, jos kohderyhmälle kohdistetut palvelut lisääntyisivät ja/tai nykyisissä palveluissa osattaisiin ottaa kohderyhmä paremmin huomioon. Ammattilaisten lisäksi tarkoituksena on myös tuoda haastateltaville ilmi jo olemassa olevia palveluja, erityisesti Transtukupistettä. Kenties haastattelut jo itsessään voivat lisätä positiivisia ajatuksia haastateltavissa esimerkiksi heistä itsestään.

8.2 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on toteutettu laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Laadullista tutkimusmenetelmää hyödyntävä tutkimus tutkii merkityskokonaisuuksia, jotka ilmenevät ihmisestä kumpuavina ja ihmiseen päätyvinä tapahtumina, kuten ajatuksina, toimintana, yhteiskunnan rakenteina ja päämäärien asettamisena. Laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on tuoda esille ihmisen kuvaus kokemastaan todellisuudesta sekä oman elämän kulkuun liittyvistä tapahtumaketjuista. (Vilka 2005: 97.)

Valitsimme opinnäytetyömme tutkimusmenetelmäksi kasvokkain toteutettavan teema-haastattelun sekä verkossa toteutettavan kyselylomakkeen, jonka rakenne muodostuu samoista teema-alueista kuin teemahaastatteluiden sisältö. Haastatteluiden ja kyselylomakkeen teemoiksi valitsimme Juha Siitosen voimaantumisteorian (1999) mukaiset voimaantumisen osaprosit, jotka ovat teorian mukaan olennaisia tekijöitä voimaantumisen toteutumisen kannalta. Voimaantumisteorian osaprosessit ovat päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot. Teemahaastattelun tavoitteena oli valita tutkimusongelman olennaisimmat aiheet tai teema-alueet, jotka ovat haastattelussa tutkimusongelman selvittämisen kannalta välttämättömiä sekä antaa vastaajalle mahdollisuus kuvata teema-alueita vapaasti (Vilka 2005: 100–102).

Teema- ja lomakehaastattelun sisällön laatuun vaikuttavat keskeisesti haastattelukysymysten muoto ja esittämisjärjestys (Vilka n.d.: 90). Haastatteluiden ja kyselylomakkeen kysymykset muodostuivat teorian, oman pohdinnan ja taustatietojen ohjaamana. Muutimme kysymysten sisältöä ja muotoa moneen otteeseen ennen kysymysten lopullista esittämistä, jotta kysymykset olisivat mahdollisimman ymmärrettäviä, neutraaleja ja avoimia, mutta samalla myös tarpeeksi spesifejä, jotta vastaukset pysyisivät opinnäytetyön aihepiirin sisällä. Keskityimme kysymysten kieliasuun, jotta kysymyksiin vastaaminen olisi vastaajalle mahdollisimman esteetöntä.

Kysymysten hahmottelussa pyrimme huomioimaan myös omat ennakkokäsityksemme tutkittavasta asiasta ja sen mahdollisesta vaikutuksesta kysymysten muotoiluun ja vastausten tulkintaan. Vilkan (2005: 105) mukaan haastattelulomakkeen sekä teemahaastattelun kysymyksissä yleisenä ongelmana on tutkijan omien ennakkokäsitysten peilaaminen tutkittavaan asiaan. Vastaajan huomatessa tutkijan ennakkokäsitykset, hän saattaa vastata kysymyksiin vastaajan toivomalla tavalla, jolloin vastauksesta jää uupumaan

autenttisuus. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa tutkimusaineisto ei vastaa tutkimusongelmaan, -kysymyksiin tai tutkimuksen tavoitteeseen. (Vilka 2005: 105–106.) Välttääksemme edellä mainitun ongelman, tutustuimme kohderyhmään liittyviin järjestöihin, lainsäädäntöön, teoriaan ja uutisointiin, jonka lisäksi refleктоimme opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa omaa toimintaamme. Vilka toteaa (2005: 85) kohderyhmän ja kulttuurin tuntemuksen olevan merkittävä tekijä laadullista tutkimusmenetelmää käytettäessä.

8.3 Toteutus ja aineiston kuvaus

Opinnäytetyötämme varten emme hakeneet tutkimuslupaa, sillä Transtukipiste ei sitä tarvinnut. Haastateltavien ei myöskään ollut tarkoitus olla minkään tietyn organisaation jäseniä tai palvelunkäyttäjiä, vaan tarkoituksenamme oli saada haastateltavaksi myös henkilöitä, jotka eivät välttämättä ole minkään tietyn palvelun piirissä.

Haastateltavia ja vastaajia yritettiin tavoittaa lähinnä verkossa. Me ja yhteistyökumppanimme Transtukipiste mainostimme sitä sosiaalisessa mediassa, jossa se lähti leviämään eteenpäin. Koimme sosiaalisen median parhaaksi viestintäkanavaksi, sillä tavoitteenamme oli tavoittaa vastaajia ympäri Suomea ja myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät vielä ole Transtukipisteen asiakkaita. Mainostimme opinnäytetyötämme Facebookissa eri kanavilla, jossa kohderyhmää tai heidän kanssaan työskenteleviä saattaisi olla. Lisäksi laitoimme tiedon myös Setan keskustelufoorumille. Olimme myös sähköpostitse yhteydessä tahoihin, joiden uskoimme tai tiesimme olevan tekemisissä kohderyhmään kuuluvien kanssa. Transtukipiste saattoi myös mainostaa opinnäytetyötä nykyisille asiakkailleen. Olimme myös tehneet opinnäytetyöstä tulostettavat mainokset, joita jaoimme edellä mainituissa paikoissa.

Viestimme olivat suomen- ja englanninkielisiä. Toimme molemmilla kielillä ilmi, että haastatteluihin voi osallistua myös äidinkielellään, jos ottaa esimerkiksi mukaan kaverin, joka voi toimia tulkkina. Tiedostamme, että tämä on rajannut osallistujamäärää.

Aineisto kerättiin vuoden 2016 kesän ja syksyn aikana. Alun perin olimme ajatelleet kerätä vastauksia heinä- ja elokuun aikana, mutta pidensimme vastausaikaa lokakuuhun, sillä toivoimme vielä saavamme lisää vastaajia. Huomasimme, että kesä oli erittäin huono aika toteuttaa opinnäytetyön käytännön osuutta. Olimme yhteydessä moniin järjestöihin, mutta usein järjestöillä (kuten Transtukipisteellä) kesälomat ajoittuvat juuri heinäkuuhun tai muuten kesään. Koko heinäkuu oli todella hiljaista opinnäytetyön saralla.

Lähdimme uudestaan muistuttamaan siitä myöhemmin kesällä, jonka jälkeen vastauksia sähköposteihimme ja lopulta myös kyselylomakkeeseen alkoi tulla.

Laadullista tutkimusmenetelmää noudattavassa tutkimuksessa tutkimusaineistoa voidaan kerätä monin eri tavoin, esimerkiksi puheen muodossa, jossa tutkimusaineisto syntyy haastatteluina (Vilka 2005: 100–102). Opinnäytetyössämme olikin kaksi eri tapaa osallistua siihen. Vastajilla oli mahdollisuus vastata Google Formsissa olevaan kyselylomakkeeseen. Halutessaan vastaajat pystyivät jättämään yhteystietonsa, jotta voimme toteuttaa myös haastattelun. Mainostimme myös mahdollisuutta osallistua pelkästään haastatteluun, mutta kaikki yhteyttä ottaneet vastasivat myös kyselylomakkeeseen. Päädyimme toteuttamaan opinnäytetyön niin sanotusti kahdessa osassa useammastakin syystä. Ensimmäkin halusimme vastauksia muualtakin kuin pääkaupunkiseudulta, ja koimme, että verkossa oleva kyselylomake poistaa ongelman etäisyydestä. Lisäksi koimme, että joidenkin kohderyhmään kuuluvien voi olla helpompi vastata täysin anonymisti. Halusimme kuitenkin toteuttaa myös haastatteluja, joiden avulla on mahdollista saada syvempää tietoa haluamistamme asioista.

Kyselylomakkeen rakenne vastaa Vilkan (2005) esittelemää lomakehaastattelua, josta käytetään nimistystä strukturoitu haastattelu tai standardoitu haastattelu. Lomakehaastattelussa kysymykset ovat laadullisen tutkimuksen mukaisesti avoimia, jonka lisäksi tutkija päättää ennalta kysymysten muodon ja esittämisjärjestyksen. Esittämisjärjestyksen päättäminen ei kuitenkaan tarkoita, että vastaajaa välttämättä veloitetaan noudattamaan kysymysjärjestystä. (Vilka 2005: 101.)

Saimme vastauksia kyselylomakkeeseen yhteensä neljältä henkilöltä. Heistä kolme oli halunnut jättää yhteystietonsa ja olimme kaikkiin yhteydessä. Kaksi heistä halusi vielä toteuttaa haastattelun joko kasvokkain tai Skypeä välityksellä. Pääkaupunkiseudulla asuvalle tarjosimme mahdollisuutta toteuttaa haastattelu esimerkiksi jossain Helsingin kirjaston suljetussa ryhmätyötilassa. Hän valitsikin itselleen mieluisan kirjaston. Toinen haastattelu tehtiin Skype-verkkopalvelun välityksellä, sillä etäisyys pääkaupunkiseutuun oli suuri. Tämän haastattelun aikana olimme kirjastossa suljetussa ryhmätyötilassa ja haastateltava oli kotonaan. Ensimmäinen haastattelu oli mahdollista tehdä suomeksi ja toinen tehtiin englanniksi.

Normaalisti kvantitatiivisessa tutkimuksessa haastatteluja tehdessä olisi hyvä tehdä testihaastattelu, jonka aikana näkee, miten kysymykset toimivat ja saako niiden avulla tarpeeksi tietoa (Vilka 2005: 112). Meidän tapauksessa emme kuitenkaan niin tehneet, sillä tiesimme jo etukäteen ja huomasimme opinnäytetyötä toteuttaessamme, että haastateltavien saaminen tulee olemaan hyvin vaikeaa kohderyhmän rajauksen takia. Haastateltavien vähäisen määrän vuoksi päätimme, ettemme toteuta testihaastattelua. Olimme kuitenkin varautuneet tarkistamaan haastattelukysymyksiämme ensimmäisen haastattelun jälkeen, mikäli ne olisivat tarvinneet uudelleen muotoilua. Tätä meidän ei kuitenkaan tarvinnut tehdä.

Haastatteluja varten olimme suunnitelleet valmiiksi tarkat aiheet, joista halusimme puhua. Ne olivat tilanne lähtömaassa, sukupuolivähemmistönä Suomessa, sukupuolen ilmaisuun vaikuttavat asiat ja palvelut. Teemat ja kysymykset muotoilimme pohjautuen Siitosen (1999) voimaantumisteoriaan. Teemoista meillä oli apukysymyksiä, mutta haastattelut liikkuvat välillä aiheesta toiseen ja mitään tarkkaa ja tiukkaa mallia meillä ei ollut niiden toteuttamiseen. Teemahaastattelussa teemoja voidaanakin käsitellä vapaassa järjestyksessä (Vilka 2005: 101–102).

Kaikille vastaajille ja erityisesti haastatteluihin osallistuville korostettiin anonymiteetin säilymistä ja vastaamisen tai haastattelun vapaaehtoisuutta. Haastateltaville kerrottiin, että nauhoitettu ja litteroitu aineisto tuhoetaan opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen. Haastattelut nauhoitettiin puhelimitse ja nauhoituksissa ei ollut henkilöiden tunnistetietoja. Kumpikin haastattelu kesti noin 40-50 minuuttia. Teemahaastattelujen jälkeen nauhat kuunneltiin ja litteroitiin eli sekä haastattelijoiden että haastateltavien puheet kirjoitettiin auki sanatarkasti.

8.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Pyrimme opinnäytetyössämme välttämään virheiden syntyä ja tekemään sen mahdollisimman luotettavasti. Tutkimuksen luotettavuus viittaa tutkijan kykyyn dokumentoida sekä perustelemaan omat valintansa, tekonsa ja ratkaisunsa koko prosessin ajalta (Vilka 2005: 130–131). Olemme pyrkineet varmistamaan sillä, että kerromme mahdollisimman yksityiskohtaisesti opinnäytetyön toteuttamisen vaiheet. Tästä huolimatta emme voi varmuudella sanoa, että tulokset olisivat samoja, jos opinnäytetyö toteutettaisiin uudestaan, sillä haastateltavien vastaukset perustuvat heidän sen hetkisiin kokemuksiin. Lisäksi otantamme kohderyhmästä on ollut pieni ja joiltakin osin homogeeninen.

Esimerkiksi kaikki haastateltavat ovat olleet uskontokuntaan kuulumattomia. Laadullisen tutkimuksen edellytyksenä ei toisaalta olekaan tulosten toistettavuus, koska jokainen tutkimus on ainutkertainen kokonaisuus (Vilkkä 2005: 130–131).

Haastattelutilalla nähdään merkitys tutkimushaastattelun laatuun. Tilan merkitys korostuu erityisesti laadullisia menetelmiä hyödyntävässä tutkimuksessa, johtuen laadullisen tutkimuksen luonteesta. Tutkimus on aina aika-, paikka- ja tilannesidonnaista. (Vilkkä 2005: 112.) Haastateltavat saivat itse vaikuttaa siihen, missä ja miten heitä haastatellaan. Jo entuudestaan tuttu ja turvallinen paikka on saattanut vähentää haastateltavien jännitystä ja madaltaa kynnystä osallistua haastatteluun.

Opinnäytetyön luotettavuutta voi kritisoida sillä, että haastateltavien äidinkieli ei ole ollut suomi tai englanti, mutta olemme tehneet haastattelut ja kyselyt näillä kielillä. Olisikin ollut mielenkiintoista nähdä, olisiko vastauksia tullut enemmän, jos olisimme kyenneet kommunikoidaan esimerkiksi arabiaksi. Olimme miettineet tulkkien käytön mahdollisuutta, mutta rahallisen resurssien puuttumisen takia emme olisi voineet käyttää ammatitulkkeja. Tuttavapiiristämme olisi löytynyt kielitaitoisia ihmisiä, mutta päädyimme siihen, että emme pyydä heitä tulkeiksi mahdollisiin haastatteluihin. Haastattelujen arkaluontoisuus ja haastateltavien anonymiteetin säilyttämisen turvaamiseksi päädyimme siihen, että olemme haastattelutilanteissa kahdestaan, ellei haastateltava halua ottaa kaveria mukaan. Jäimme jälkikäteen miettimään, ymmärsivätkö vastaajat ja haastateltavat kaikkia kysymyksiä niin kuin me olimme ne ajatelleet. Suurin osa vastaajista ja toinen haastateltavista vastasi englanniksi, joka ei ole heidän tai meidän äidinkieli, jolloin sekä kysymysten että vastausten merkitykset ovat voineet muuttua.

Tutkimusaineiston litteroinnin tarkkuus vaihtelee tutkimuksen tavoitteen ja litterointitavan mukaan. Haastateltavien sanomat asiat ja merkitykset eivät saa muuttua litteroinnissa alkuperäisestä muodostaan (Vilkkä 2005: 116). Haastatteluja läpikäydessämme halusimmekin välttää virhetulkintoja, jonka vuoksi haastattelut litteroitiin mahdollisimman sanatarkasti. Litteroimme niin, että molemmat litteroivat yhden haastattelun ja toinen katsoi ne läpi ja korjasi, jos oli jotain korjattavaa. Litterointi onnistui hyvin kasvokkain toteutetun haastattelun kanssa, mutta Skypea kautta ja englanniksi käydyn haastattelun kohdalla tämä tuotti joiltakin osin pieniä ongelmia, sillä nauhoituksesta oli jälkikäteen välillä vaikea saada kaikissa kohdissa kunnolla selvää. Tässä haastattelussa mietimme, teimmekö vä-

lillä omia tulkintoja haastateltavan sanomisista. Suurin osa materiaalista oli kuitenkin hyvin litteroitavissa ja ymmärrettävissä. Olemme lisänneet tulosten luotettavuutta liittämällä otteita haastatteluista ja vastauksista tuloksiin.

Kyselylomakkeessa ja haastattelujen aikana korostimme vastausten ja haastattelujen vapaaehtoisuutta. Lisäksi olemme kertoneet, että kyselylomake Google Formsissa ei tallenna esimerkiksi vastaajan IP-osoitetta, jotta anonymiteetti säilyy. Emme ole kysyneet lomakkeessa tai haastatteluissakaan vastaajien nimitietoja. Lisäksi kaikki taustakysymykset niin verkkolomakkeessa kuin haastatteluissakin ovat olleet vapaaehtoisia ja vastaajat ovat voineet itse päättää, kuinka paljon itsestään kertovat. Tulokset olemme pyrkineet kertomaan niin, ettei yksittäisiä vastaajia voi niistä tunnistaa. Tutkimusetiikka edellyttääkin turvaamaan tutkittavien anonymiteetin ja ettei tutkimusaineisto joudu väärin käsiin (Vilka 2005: 34–35). Haastattelumateriaalit on säilytetty sellaisessa paikassa, ettei niihin pääse ulkopuoliset käsiksi ja ne on tarkoitus poistaa, kun opinnäytetyö on hyväksytty.

9 Aikaisempaa tutkimusta

Osittain aiheemme valintaan vaikutti se, että tietääksemme Suomessa ei ole toteutettu tutkimusta, jossa kohderyhmänä olisi maahanmuuttajataustaiset sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset. Kysyimme asiaa myös Transtukipisteen yhteyshenkilöltämme, eikä hänkään ollut tietoinen vastaavanlaisesta tutkimuksesta Suomessa. Myös kansainvälinen lehti *Sexualities* on kirjoittanut vuonna 2014, että vaikka seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen maailmanlaajuiset ihmisoikeudet ovat puutteellisia ja maahanmuutolle on syntynyt suurempi tarve, on asiasta ollut verrattain vähän keskustelua ja tutkimusta (Lewis – Naples 2014: 911). Joissakin muissa maissa jonkinlaisia tutkimuksia kohderyhmään liittyen on kuitenkin tehty. Usein tutkimuksissa ovat mukana kuitenkin myös seksuaalivähemmistöt. Löysimme tutkimusta ja kirjoitusta erityisesti Yhdysvalloista ja Euroopasta.

Tutustuimme seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen liikkuvuutta ja maahanmuuttoa käsitteleviin artikkeleihin ja tutkimuksiin. Esimerkiksi eräässä amerikkalaisessa tutkimuksessa on tutkittu, miten sukupuolivähemmistöön kuuluvien turvapaikanhakijoiden on mahdollista saada turvapaikka Pohjois-Amerikassa, jossa turvapaikkasäädöksiä kos-

keva laki ei ole ainakaan tutkimuksen aikaan tunnustanut sukupuolivähemmistöjä erillisenä seksuaalivähemmistöistä (Jenkins 2009). Toisessa tutkimuksessa on analysoitu Uudessa Seelannissa maahanmuuttajataustaisten transihmisten maahanmuuttoa ylipäätään (Seuffert 2009).

Tutustuimme myös Euroopan tilannetta käsitteleviin kirjoituksiin. Eräässä artikkelissa on analysoitu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen liikkuvuutta ja siihen liittyviä prosesseja Euroopan Unionin sisällä. Artikkelissa todetaan, että Euroopan Unionin sisälläkin on suuria vaihteluita suhtautumisessa vähemmistöjä kohtaan: Puolassa tilanne seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille on heikompaa ja Saksassa tilanne on parempi. Nämä erot voivat vaikuttaa vähemmistöjen liikkumiseen EU:n sisällä. (Ayoub 2013).

Osa kirjoituksista käsitteli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien maahanmuuttajien tarpeita ja kokemuksia eri puolilla maailmaa. Eräs artikkeli raportoi ensimmäisen Yhdysvalloissa tehdyn aihetta käsittelevän tutkimuksen tuloksia LGBTIQ-maahanmuuttajien ja pakolaisten tarpeista Etelä-Arizonassa. Artikkelitoteaa, ettei LGBTIQ-maahanmuuttajille ja pakolaisille ole omia palveluita, jonka vuoksi suurin osa kohderyhmästä turvautuu lähipiirinsä tukeen. Artikkelit nostaa esille myös kulttuurisen kompetenssin ja tiedon puutteen LGBTIQ-maahanmuuttajien tarpeiden arvioinnissa. (Chavéz 2011.)

Kokemuksia käsiteltiin myös muun muassa tutkimuksessa, jossa haastateltiin kymmentä Etelä-Amerikasta muuttanutta transnaista. Tutkimuksessa esitellään haastatteluiden pohjalta saatuja tietoja haastateltujen elämästä, kuten kokemuksia syrjinnästä. (Cerezo – Morales – Quintero – Rothman 2014.) Muita tutkimuksia ovat esimerkiksi venezuela-laisten ”transformistasien” maahanmuuttoa Eurooppaan ja seksityötä Euroopassa käsittelevä kvalitatiivinen tutkimus (Vogel 2009) sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien maahanmuuttajataustaisten vankien kokemuksia Amerikassa käsittelevä artikkeli. Artikkelissa kerrotaan, että he kokevat vankiloissa muun muassa enemmän fyysistä, seksuaalista ja henkistä väkivaltaa ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien on vaikea saada esimerkiksi hormonihoidoa vankilassa. (Tabak – Levita 2014.)

Tiedostamme, että edellä mainitut tutkimukset ja artikkelit edustavat vain pientä osaa kaikista maailmalla tehdyistä kohderyhmään liittyvistä tutkimuksista. Huomioitavaa on kuitenkin se, että käsityksemme mukaan Suomessa opinnäytetyömme aiheesta ei ole tehty aikaisempaa tutkimusta. Vaikka maailmalla joitakin aiheeseen liittyvää tutkimusta

onkin, ovat tutkittavat ilmiöt aina linkittyneinä myös paikkaan. Tämän takia koemme myös tärkeänä opinnäytetyömme aiheen.

10 Tulokset

10.1 Haastateltavien ja vastaajien taustatiedot

Opinnäytetyön tulokset muodostuvat kyselylomakkeeseen sekä haastatteluihin osallistuneiden henkilöiden vastauksista. Opinnäytetyössämme käytämme termiä “vastaaja” kyselylomakkeeseen ja haastatteluihin osallistuneista henkilöistä yhteisenä nimikkeenä. Vastaajien anonymiteetin säilyttämiseksi olemme nimenneet heidät koodeilla V1–V4.

Haastatteluihin ja kyselylomakkeeseen osallistui neljä 18–39-vuotiasta henkilöä. Kaikki heistä vastasivat kyselylomakkeeseen, jonka lisäksi kaksi heistä osallistui myös kasvokkaiseen haastatteluun. Vastaajat olivat kotoisin Virossa, Malesiasta, Venäjältä ja Irakista ja asuivat kaikki eri kaupungeissa ympäri Suomea. Vastaajien Suomessa vietetty aika vaihteli vastaajien keskuudessa: osa vastaajista oli asunut Suomessa vasta muutaman kuukauden, yksi vastaajista 25 vuotta. Vastaajat ilmoittivat äidinkielekseen venäjän, arabian, eestin, englannin ja hokkien kielen. Vastaajista kaksi määritteli sukupuolekseen trans-naiseuden tai queer-transmieheyden ja kaksi jätti vastaamatta kysymykseen. Yksi vastaajista määritteli uskonnokseen agnostismin, muut eivät kuuluneet mihinkään uskontoryhmään tai luokittelivat itsensä ateisteiksi.

10.2 Tilanne lähtömaassa

Haastattelujen aikana kysyimme haastateltavilta heidän lähtömaan tilanteestaan ja siitä, millaiset olosuhteet siellä on sukupuolivähemmistöillä. Myös kyselylomakkeen aineistosta oli poimittavissa vastauksia tähän aihealueeseen.

Kolme neljästä vastaajasta otti kantaa lähtömaan tilanteeseen. Kaikkien mielestä tilanne lähtömaassa on ollut Suomea huonompi, jopa homo- ja transfobinen. Lähtömaan tilannetta on kuvattu perässä laahaavaksi. Erityisesti maaseudun ilmapiiriä ja ymmärtämät-

tömyyttä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kommentoitiin. Yksi vastaaja kommentoi, että suurin osa sukupuolivähemmistöön kuuluvista elää hiljaa kaapissa. Toinen kertoi, kuinka uskonto vaikuttaa hänen lähtömaassaan. Hän kertoo, kuinka seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ei hyväksytä lainkaan ja kaikki hänen omasta perheestään lähtien halusivat tappaa hänet. Vastauksissa kommentoitiin myös sitä, miten lähtömaassa ei ymmärretä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen eroja, vaan ne sekoitetaan keskenään.

Palvelukentästä kerrottiin, ettei lähtömaissa juurikaan ole erillistä järjestökenttää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille. Tosin yksi vastaaja kertoi, ettei ole edes perehtynyt asiaan. Yhden vastaajan kotikaupungissa on olemassa yksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnattu klubi. Yksi myös kertoi, että vertaisryhmiä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille on lähinnä suurimmissa kaupungeissa ja niissäkin todella vähän.

Yksi vastaaja kertoi sukupuolenkorjaukseen liittyvistä asioista lähtömaassaan. Vastaajan mukaan hänen lähtömaassaan on tällä hetkellä tilanne, joka estää luvan saamisen korjausleikkauksiin joissakin osissa maata. Sukupuolen taas voi korjata virallisiin dokumentteihin vain, jos on tehty korjausleikkaus sekä rintoihin että sukupuolielimiin ja silloinkin lupaa on erikseen anottava. Lisäksi leikkauksien on oltava pysyviä, eikä palautettavissa olevia. Vastaaja kritisoi tätä, sillä kaikki sukupuolivähemmistöön kuuluvat eivät halua tehdä kaikkia vaadittavia leikkauksia, jos edes haluavat tehdä niitä ollenkaan.

Maahanmuuttajien tilannetta lähtömaassa myös kommentoitiin. Yksi vastaaja kertoi, kuinka hänen lähtömaassaan syrjintä on myös rakenteellista. Myös virkavalta hänen mielestään toimii syrjivästi esimerkiksi niin, että poliisivartiosto saattaa pysäyttää satunnaisotannalla tummaihoisia henkilöitä tarkastuksiin.

Eräs vastaaja kertoi, ettei suostu lähtemään yksin lähtömaahansa, sillä pelkää oman turvallisuutensa puolesta. Hän kuitenkin kertoo, että pelko voi olla korvien välissä. Toisaalta hän uskoo pelolle olevan kuitenkin perusteita.

In my country we have religion. .. any one gay or trans the kill him they don't accept that (V3)

10.3 Sukupuolivähemmistöön kuuluvana Suomessa

Haastatteluiden aikana kysyimme vastaajilta heidän ajatuksiaan sukupuolivähemmistöön kuulumisesta Suomessa ja sukupuolivähemmistöihin suhtautumista Suomessa. Kaikki vastaajat osallistuivat teemaan liittyviin kysymyksiin. Vastauksissa nousi esille erilaisia mielipiteitä Suomen tilanteesta. Suurin osa vastaajista totesi tilanteen olevan Suomessa parempi verrattuna omaan lähtömaahansa, mutta vastauksissa myös ilmeni epä-tietoisuus yhteiskunnan ja ihmisten suhtautumisesta sukupuolivähemmistöihin sekä tyytymättömyyttä Suomen tilanteeseen.

Hyväksyntä sekä mahdollisuus oman identiteetin ilmaisuun nousivat esille sukupuolivähemmistöihin suhtautumiseen liittyvissä kysymyksissä. Eräs vastaajista koki olonsa turvallisemmaksi ja vapaammaksi Suomessa kuin lähtömaassaan, jossa hän joutui elämään kuolemanpelossa. Toinen vastaaja puolestaan kertoi, ettei hänen sukupuoltaan ole kyseenalaistettu Suomessa. Eräs vastaaja kertoi, että toisin kuin omassa lähtömaassaan, hän uskoo Suomessa voivansa vaikuttaa sukupuolivähemmistöihin liittyvään keskusteluun sekä maahanmuuttajataustaisten ja suomalaisten sukupuolivähemmistöjen oloihin.

Vastauksissa nousi esille myös negatiivinen puoli sukupuolivähemmistöihin suhtautumisesta Suomessa. Eräs vastaaja kertoi olleensa yllättynyt, kun hän sai tietää, että Suomessa monilla sukupuolivähemmistöön kuuluvilla on samanlaisia ongelmia kuin hänen lähtömaassaan. Erään vastaajan mukaan sukupuolivähemmistöjen hyväksyntä esimerkiksi pienillä paikkakunnilla ei välttämättä ole todellista hyväksymistä, vaan pitkään asunut henkilö voidaan niin sanotusti hyväksyä, mutta hänen ei toivota pitävän ääntä tai ilmaisevan itseään. Vaikka kyseinen vastaaja koki sukupuoliroolien olevan Suomessa laveammat kuin lähtömaassaan, hänen mukaan sukupuolirooleista poikkeamisesta voi silti koitua seurauksia.

Negatiivinen suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin näkyi vastauksissa muun muassa rakenteellisena syrjintänä sekä ihmisten asenteissa. Suomessa yli 20 vuotta asunut vastaaja kertoi saaneensa negatiivista palautetta sukupuolestaan omalta lähipiiriltä, tuntemattomilta sekä esimerkiksi lääkärin toimesta, jonka mukaan vastaaja olisi liian laiha mieheksi. Vaikka vastaajan mukaan asiattomuuksia puhuvat työntekijät ovat yksittäistapauksia, hän näkee sukupuolivähemmistöihin suhtautumisen yleisesti ongelmallisena.

Ongelmat, kuten cis-oletus (oletus siitä, että henkilön sukupuoli vastaa hänen synnynäistä sukupuoltaan) ja syrjintä terveyspalveluissa ovat vastaajan mukaan yleisiä ilmiöitä, joita sukupuolivähemmistöt kohtaavat arjessaan. Vastauksissa nousi esille myös syrjintää sukupuolivähemmistöjä ja maahanmuuttajia kohtaan työhaussa. Vastauksissa mainittiin myös suppeat sukupuoliroolit sekä sukupuoliseksismi. Erään vastaajan mukaan erityisesti miesroolissa elävät ovat ahtaalla sukupuolen ilmaisun kanssa. Vastaaaja näkee, että erityisesti miehet ylläpitävät sukupuolirooleja, jonka lisäksi myös seksismiä kokee erityisesti miesten osalta.

Vastauksissa nousi useaan otteeseen tarve näkymättömyydelle. Vastaaajat tarkoittivat näkymättömyydellä tietoista tai tiedostamatonta valintaa jättää jotain kertomatta omasta identiteetistään. Eräs vastaaja kertoi ihmisten suhtautumisen muuttuvan, jos hänen oma identiteettinsä tulee esille, jonka vuoksi hän kertoi pysyvänsä näkymättömänä. Toinen vastaaja kertoi myös pysyvänsä näkymättömässä roolissa johtuen ihmisten mahdolliseen negatiiviseen reagointiin liittyvästä pelosta. Vastaaaja kertoi, ettei hän tiedä miten ihmiset suhtautuisivat häneen, jos hän kertoisi muille itsestään. Vastaajan mukaan näkymättömyys on epämiellyttävää, koska se ei ole totuus hänestä ihmisenä, vaan transsukupuolisuus on erittäin merkittävä osa vastaajan identiteettiä tai minuutta. Toisen vastaajan mukaan tarve näkymättömyydelle on itsessään jo huomionarvoinen ilmiö. Sama vastaaja huomautti, että näkymättömyys ei ole kaikille mahdollista.

Erään vastaajan mukaan kehitystä sukupuolivähemmistöjen asemassa on hieman tapahtunut, mutta asiat ovat edelleen hyvinkin samalla tasolla kuin aikaisemminkin. Vastaajan mukaan suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin lähtee valtarakenteista ja tilanteen parantamiseksi muutoksen tulisi tapahtua ylhäältä päin.

Cis-oletus jos saataisi pois niin wow. (V1)

All those around me who never know about (that) I'm transgender, -- they couldn't know about my real status. It's very kind of uncomfortable to me, because it's not the truth about me, the transgender part of me is very significant. -- I'm just afraid to say about it, because I'm worried --. The fears from Russia are here. (V2)

10.4 Sukupuolen ilmaisuun vaikuttavat asiat

Haastatteluista ja kyselylomakkeen vastauksista oli nostettavissa asioita, jotka vastaajien mielestä vaikuttavat sukupuolen ilmaisuun.

Vastaajat kokivat tärkeäksi erityisesti tietoisuuden lisäämisen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Yhden vastaajan mukaan tietoisuutta voitaisiin lisätä esimerkiksi koulu- maailmassa. Vastaajien mielestä tulisi päästä eroon vieraannuttamisesta, ja olisi tärkeää ymmärtää, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä on kaikkialla. Tärkeänä pidettiin myös, että tietoa aiheesta on löydettävissä helposti.

Lisäksi kerrottiin siitä, miten median rooli on tärkeä. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkyminen mediassa onkin lisääntynyt yhden vastaajan mielestä viime aikoina. Yksi vastaaja haluaisi, että käytäisiin enemmän keskustelua tasa-arvosta, sillä EU:n ulkopuolelta tulevilla ihmisillä on usein eri käsityksiä siitä. Valtaapitävillä koettiin olevan iso vastuu. Yhden vastaajan mielestä esimerkiksi tilanne, jossa mies menisi mekossa Linnan juhliin (Itsenäisyyspäivän juhlavastaanotolle) voisi vaikuttaa positiivisesti vähemmistöihin. Vastaaja kommentoi, että muutoksen on tapahduttava ylhäältä päin, jos sitä halutaan nopeasti. Myös ajan kerrottiin auttavan asioiden parantumisessa. Edistysaskel olisi vastaajan mukaan myös se, että syrjintä edes tunnustettaisiin, vaikka sille ei sillä hetkellä mitään tehtäisikään.

Lähimmäisten hyväksyntä ja se, että he antavat tilaa oli myös yhdelle vastaajalle erityisen tärkeää. Se auttaa hänen mielestään kestämaan ulkopuolisten kritiikkiä. Hän kertoo, miten itsensä ilmaisu voi olla raskasta, jos ei tule hyväksytyksi edes lähipiirissään.

Lisäksi useampi vastaaja kommentoi vertaisten olemassaolon omassa elämässään tärkeäksi. Muut sukupuolivähemmistöön kuuluvat ihmiset antavat myös itselle rohkeutta. Maahanmuuttajataustaisten vertaisten lisäksi myös suomalaisia vertaisia pidettiin tärkeinä. Eräs vastaajista kertoi, kuinka hänellä on Suomessa vain seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia kontakteja, eikä ole osittain kielitaidon takia yrittänyt tutustua muihin. Vertaistukiryhmien kerrottiin lisäävän turvallisuuden tunnetta, kun näkee konkreettisesti, että on muitakin samanlaisia. Yksi vastaaja kertoi, miten hänen ensimmäinen kertansa homobaarissa oli ollut vapauttava kokemus, koska siellä ei tehty automaattisesti oletuksia hänestä. Hän uskoo sen vapauden tunteen olevan arvokasta kaikille, jotka "aloittavat omaa kulkuaan", kuten vastaaja ilmaisee.

Yksi vastaaja kertoi, kuinka kukaan hänen ympärillään ei tiedä hänen olevan transsukupuolinen. Hän kertoo pelkäävän sen kertomista näin nopeasti uudessa maassa. Kyseisen vastaajan mukaan hän näyttää ja kuulostaa “tavalliselta mieheltä”, joten hänellä on mahdollisuus olla ilmaisematta hänen sukupuolivähemmistöön kuulumistaan. Hänen ei tarvitse korostaa sukupuoltaan miehekkäiden vaatteiden avulla. Toinen vastaajista kertoi, että ratsastaa paljon näkymättömyydellään: hänen kuulumistaan sukupuolivähemmistöön ei huomata, ellei hän siitä erikseen kerro. Kolmas kertoi, että hän tarvitsee hormoneja, mikä vaikuttaa hänen käsitykseensä omasta sukupuolestaan. Yksi vastaaja koki, että binääriseen sukupuolen jaotteluun sopiva transsukupuolinen on Suomessa “vähemmän tärkeä” kuin he, jotka ovat jollain muulla tavalla sukupuolivähemmistöön kuuluvia. Hänen kokemuksensa on siis, että myös sukupuolivähemmistöön kuuluvat voivat jollain tasolla syrjiä muita sukupuolivähemmistöön kuuluvia.

Et kyse ei oo siitä et ne on siellä jossain ne muut vaan käännettäis siten että nämä ihmiset ovat osa meitä ja jotkut meistä on osa heitä. Pitäis saada pois siitä vieraannuttamisesta mun mielestäni. (V1)

My Finnish contacts are all from LGBT and they have a very good contacts with me, without any problems, but I know that it could not be an usual situation, because I have a language barrier and I couldn't speak freely to other persons. I have no idea how the most of people around me will see me if I tell them the truth about me, because now they could just see me as a young man and they act like I'm a young man without any secrets. (V2)

It may not be entirely true, but I do nudging feeling that trans people who fall within the binary are viewed as less "important" in Finland than those who are gender queer and edgy in expression. As if you need to present yourself in non-binary ways to be given more thought and attention. (V4)

10.5 Palveluissa huomioiminen

Kysyimme haastatteluissa ja kyselylomakkeessa, miten vastaajia voitaisiin kuunnella paremmin ja miten heidän sukupuoli voitaisiin huomioida palveluissa. Kaikki vastaajat vastasivat näihin kysymyksiin. Vastauksista nousi esiin turhautumista palveluihin, erityisesti

terveyspalveluihin. Myös maahanmuuttajien asema palveluissa ja kielitaidon puute heittäivät keskustelua.

Ylipäättään palveluntarjoajilta toivottiin enemmän asiallista informaatiota ja sitä, että osataisiin rohkaista perinteisistä rooleista poikkeamisessa. Vastaajat kommentoivat, että palveluissa kohtaa cis-oletusta lähes poikkeuksetta, ellei itse korjaa asiaa. Yksi vastaaja kertoi, että hänen oletetaan olevan hetero cis-mies, ja että hän kokee raskaaksi sen korjaamisen jatkuvasti. Palveluntarjoajilta toivottiin ymmärrystä siitä, että esimerkiksi transsukupuolisia on ympäri Suomea, ja että ei voi tietää, kuka on transsukupuolinen ja kuka ei. Yksi vastaaja kertoi, että hänen on erittäin vaikea tehdä aloite ja kertoa ammattilaisille kuuluvansa sukupuolivähemmistöön. Maahanmuuttajataustaisilla tämä on erityisen vaikeaa, kun ei ole yhteistä äidinkieltä. Eräs vastaaja kertoi, kuinka hänen on vaikea löytää oikeita sanoja kertomaan itsestään englanniksi. Asennoitumisen muuttaminen auttaisi asiointia esimerkiksi terveyspalveluissa. Tämän lisäksi toivottiin, että palveluntarjoajat osaisivat ja uskaltaisivat kertoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatuista palveluista, erityisesti pienemmällä paikkakunnilla.

Erityisesti terveyspalveluiden syrjinnästä nousi esiin huomioita. Yksi vastaaja kertoi lukeensa tutkimuksia, joissa kerrottiin, kuinka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat jättyvät joskus terveyspalveluiden ulkopuolelle. Hänen lukemiensa tutkimusten mukaan kiusaaminen terveyspalveluissa lisääntyi, kun esimerkiksi transsukupuolisuudesta mainitsi. Hän kertoi, kuinka yhteiskunnalla ei ole hyväksi, että vähemmistö jättyy heille kuuluvien palveluiden ulkopuolelle syrjinnän pelossa. Toinen vastaaja kertoi, kuinka hän kokee, että suomalaiseseen kulttuuriin kuuluu konfliktien välttelyä. Hän kommentoi, kuinka useimmat mieluummin välttelevät tietyistä aiheista puhumista tai antavat tekosyitä suoraan puhumisen sijasta. Tätä tapahtuu erityisesti terveydenhuollossa.

Terveyspalveluissa on havaittavissa yhä myös cis-olettamusta. Terveysalan ammattilaisten tulisi hänen mielestään saada koulutusta oikeaoppiseen termistöön ja sukupuolivähemmistöjen oikeusasioihin. Esimerkiksi lääkäreillä ei ole hänen ymmärryksensä mukaan tietoa siitä, että heillä on velvoite kirjoittaa lähete trans-poliklinikalle, jos asiakas niin haluaa. Hän kokee, että monesti on joitakin henkilöitä lähetetty muihin paikkoihin trans-poliklinikan sijaan. Lisäksi toinen vastaaja kertoo, että toivoo ylipäättään saavansa hormonihoitoa ja lisäksi hoitoa masennukseensa. Hän myös lisäsi, että he (sukupuolivähemmistöihin kuuluvat maahanmuuttajat) tarvitsevat apua.

Eräs vastaaja kertoo, että hän haluaisi käyttää terveystalvituilla ilmaa, että hänen täytyy näyttää henkilöllisyystodistusta, josta ilmenee sukupuoli. Lisäksi monet lomakkeet, kuten oleskelulupahakemukset, käyttävät yhä kaksijakoista sukupuolen määritelmää. Toinen vastaaja haluaisi virallisiin lomakkeisiin sukupuolivaihtoehdon "muu".

Ulkomaalaistaustaisiin kohdistuva syrjäntä esimerkiksi työelämässä otettiin myös puheeksi. Yksi vastaaja kertoi, kuinka usein sanotaan, ettei Suomessa ole ulkomaalaisiin kohdistuvaa syrjäntää. Hän on kuitenkin kokenut, että jos ei työnhaussa mainitse maahanmuuttajataustaa, saa enemmän työhaastatteluja. Lisäksi sama vastaaja kokee, että jos menisi esimerkiksi hameessa työhaastatteluun, jäisi työpaikka saamatta riippumatta työstä. Vastaaja toivoisi, että syrjäntä tiedostettaisiin ja siihen puututtaisiin.

Vastaajat kommentoivat myös tiedon puutetta muilla kuin suomen kielellä. Vastauksissa kaivattiin edes englanninkielistä tietoa sukupuolivähemmistöistä Suomessa. Eräs vastaaja uskoo, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöillä ympäri Suomea on ongelmia, jotka eivät loppujen lopuksi olekaan niin erilaisia kuin lähtömaassa. Hän kertoi, kuinka maahanmuuttajataustaiset voivat olla yksinäisiä ihmisiä ja kuinka heillä on paljon stressiä. Näiden asioiden takia voi olla jopa vaikeampaa olla avoin omasta sukupuolestaan vieraassa maassa: hän itsekään ei halua kertoa asiasta kaikille. Hänen kokemuksensa sekä hänen lukemansa mukaan suurin osa sukupuolivähemmistöihin kuuluvista on hiljaisia, eivätkä pysty taistelemaan omasta puolestaan. Näihin asioihin voisi auttaa esimerkiksi se, että tietoa olisi saatavilla enemmän muilla kuin suomen kielellä.

Yhteiskunnan rooliin otettiin myös kantaa. Eräs vastaaja kertoi, kuinka henkilöt ilman etuoikeuksia (erityisesti ilman sukupuoleen liittyviä binääri-etuoikeuksia) tarvitsevat enemmän mahdollisuuksia yhteiskunnan puolelta, koska heillä on enemmän ongelmia edetä elämässään. Mahdollisuuksien lisääminen mahdollistaisi yhdenvertaisempaa asemaa yhteiskunnassa. Kaikkien ihmisten, myös vähemmistöjen, tulisi saada tuoda äänensä kuuluville ja heitä tulisi kuunnella.

Ja se on just sellanen valheellinen käsitys että täällä Helsingissä on kaikki transuja ja kaikenlaisia hiihtäjiä ja sitten maaseudulla on vaan oikeita ihmisiä. Me tiedetään ettei se pidä paikkaansa. (V1)

Our culture unknowingly practices a lot of conflict-avoidance. Instead of saying no, most will avoid talking or give excuses - especially related to healthcare. (V4)

Please we need help (V3)

10.6 Ehdotukset palveluille

Kysyimme haastatteluissa ja kyselylomakkeessa vastaajilta ehdotuksia maahanmuuttajataustaisten sukupuolivähemmistöjen palveluille. Kaikki vastaajat vastasivat kysymyksiin.

Tarve vertaistukiryhmille nousi esille lähes jokaisen vastaajan sanomisissa. Eräs vastaajista toivoi turvallista ryhmätoimintaa erityisesti pienille paikkakunnille. Ryhmätoiminnan kautta olisi mahdollista saada tarkentavaa informaatiota palveluista. Myös toinen vastaaja nosti esille vertaistukiryhmien merkityksen isojen kaupunkien ulkopuolella. Kyseisen vastaajan mukaan huolimatta pääkaupunkiseudun suuresta väkiluvusta, vertaistukiryhmille on tarvetta muuallakin. Yhtä vastaajaa harmittaa oletamus, että vähemmistöjä stereotyyppisesti ajatellaan olevan erityisesti Helsingissä, vaikka heitä on muuallakin. Vastaaja mainitsee Suomen sisäiset "sukupuolivähemmistöpakolaiset" ja uskoo, että nykyisten palveluiden keskittyminen isoihin kaupunkeihin voi vaikuttaa joidenkin ihmisten asuinpaikan valintaan.

Vastaajat käsittelivät vertaistukiryhmien muotoa vastauksissaan. Eräs vastaajista korosti, että ihmiset ovat elämässään eri tilanteissa ja heillä on erilaisia tarpeita, jonka vuoksi hän näkee tarpeellisenä vertaistukiryhmät sekä maahanmuuttajataustaisille että kaiken taustaisille sukupuolivähemmistöille. Toisen vastaajan mukaan ryhmien tulisi olla suunnattu kaiken taustaisille henkilöille englanniksi, koska suurin osa maahanmuuttajista ei osaa suomea. Myös kolmas vastaaja toivoi englanninkielisiä vertaistukiryhmiä.

Erään vastaajan mielestä esimerkiksi keskusteluryhmien ei tarvitsisi olla kasvokkaisia, vaan keskustelupaikkana voisi toimia paremmin esimerkiksi keskustelufoorumi internetissä tai jokin muu vaihtoehto anonyymille keskustelulle. Vastaajan mukaan verkkopalvelut poistaisivat käyttäjiltä fyysiset sekä sosiaaliset esteet osallistumiselle, kuten esimerkiksi pitkät välimatkat ja pelon ihmisten reagoinnista. Vastaajan mukaan verkkopal-

veluissa myöskään kielimuuri käyttäjien välillä ei ole ongelma, koska tekstiä on vaivatonta kääntää omalle äidinkielelle esimerkiksi Google Translate -palvelun avulla. Verkkopalveluista olisi vastaajan mukaan hyvä saada tietoa sukupuolivähemmistöille tarjolla olevista palveluista, tietoa mistä löytää informaatiota, helpottavia materiaaleja sekä kysymyksiä ja vastauksia siitä, mitä oikeuksia maahanmuuttajataustaisilla seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla ihmisillä on Suomessa. Vastaaja kertoo maahanmuuttajataustaisten sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden olevan usein yksinäisiä ja vertaistukiryhmät voisivat auttaa kontaktien saamisessa.

Vastauksissa nousi esille myös kriittisiä mielipiteitä verkkopalveluista. Erään vastaajan mukaan verkkopalveluiden uhkana on se, etteivät ihmiset ole tietoisia palveluista. Kyseinen vastaaja toivoi, että sukupuolivähemmistöille suunnatuista verkkopalveluista tiedotettaisiin enemmän, jotta sana voisi levitä esimerkiksi nuorison keskuudessa. Sama vastaaja perustelee tiedottamisen merkityksen, koska sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla on riski syrjäytyä ja olla saamatta kaikkea informaatiota. Myös toinen vastaajista toivoi selkeämpää pääsyä informaatioon. Vastaaja kertoo löytäneensä Googlen kautta tietoa Helsingin ja Tampereen vertaistukiryhmistä, mutta kokee olevansa yksin omassa kaupungissaan, koska hän ei uskalla kertoa sukupuolestaan ympärillä oleville ihmisille. Eräs vastaajista korosti myös median merkitystä tiedottamisessa.

Haastatteluissa nousi esille tietoisuuden lisääminen sukupuolivähemmistöistä yhteiskunnan eri rakenteissa. Eräs vastaajista reflektoi omia muistojaan koulumaailmasta, jossa asiallisen tiedon sijasta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin yhdistettiin ennakkoluulot myös koulun opetuksessa. Vastaaja korostaa, kuinka erityisesti koulumaailmassa tulisi irtautua vieraannuttamisesta ja ymmärtää, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä on kaikkialla. Vastaajan mukaan asiallisen informaation lisäksi ihmisiä tulisi myös rohkaista poikkeamaan perinteisistä rooleista. Hänen mielestään sukupuolivähemmistöille tulisi tarjota vertaistukea, asiallista informaatiota ja parempaa turvaa toteuttaa itseään myös lähtöperheen piirissä.

Vastauksista nousi myös halu muuttaa omaa kehoansa. Lisäksi toivottiin lisää tietoa siitä voiko maahanmuuttajataustainen saada Suomessa hormonihoidtoa. Vastaajat toivoivat myös pääsyä psykologin palveluihin ja masennuslääkkeitä. Eräs vastaajista toivoi väliaikaisella oleskeluluvalla asuville maahanmuuttajataustaisille transihmisille suunnattua klinikkaa.

Maybe some of the immigrants around me are gender minorities and LGBT too, but I couldn't find them, because all of us we are afraid. We all worry about coming out and we are like a fish inside of glass of water. And maybe glass of water is the nearest, but we couldn't see each other. (V2)

11 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitkä asiat tukevat maahanmuuttajataustaisten sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten voimaantumista palveluissa. Voimaantumisella tarkoitamme Siitosen (1999) voimaantumisteoriaan perustuvia voimaantumisprosessin osatekijöitä. Siitosen voimaantumisteorian osaprosesseja ovat päämäärät, kykykomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot. Tarkoituksena on tarkastella haastatteluista ja kyselylomakkeesta saatuja tuloksiamme teoriaan peilaten.

Tulosten perusteella kaikilla vastaajilla oli erilaisia kokemuksia voimaantumiseen vaikuttavista tekijöistä, mutta vastauksista löytyi myös yhteneväisyyksiä. Siitosen (1999) mukaan voimaantuminen lähteekin ihmisestä itsestään ja se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Voimaantumisen osaprosessit ovat vain teoreettisesti merkityksellisiä: ne eivät ole yleispäteviä voimaantumisen tekijöitä. Jokaisen voimaantumisprosessi on erilainen ja siihen vaikuttavat tekijät ovat kaikille yksilöllisiä. (Siitonen 1999: 118–119.)

11.1 Päämäärät

Tuloksista nousi esille asioita, jotka voi yhdistää Siitosen (1999) voimaantumisteorian päämäärät-osaprosessiin. Esimerkiksi yksi vastaajista kertoi, että hänen lähtömaassaan virallinen sukupuolenkorjaus vaatii leikkauksia. Hän kertoi, kuinka kaikki eivät halua tehdä joko kaikkia leikkauksia tai niitä lainkaan. Tämän voi tulkita niin, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat haluavat itse päättää, tekevätkö he leikkauksia ja jos tekevät, kuinka paljon. Lisäksi vastauksissa toivottiin, että omaa sukupuolta ei tarvitsisi aina kertoa. Toisaalta virallisiin lomakkeisiin toivottiin muitakin vaihtoehtoja kuin mies ja nainen, jotta omaa sukupuoltaan voisi ilmaista paremmin. Vapaus omiin päätöksiin ja itsemääräämisoikeus on siis tärkeää. Siitonen (1999) kertoo, kuinka minäkäsitys heikkenee, jos valinnat joudutaan tekemään muiden ihmisten toiveiden pohjalta. Todellinen mahdollisuus vapaisiin valintoihin voi saada ihmisen pyrkimään valintoihin, jotka edistävät hänen

elämäänsä. Lisäksi itsemääräämisellä tarkoitetaan yksilön mahdollisuutta määrätä omasta elämästään, eli sitä, että muut yksilöt eivät puutu hänen valintoihinsa. (Siitonen 1999: 125.) Vastauksista on tulkittavissa, ettei sukupuolivähemmistöön kuuluvilla maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä ole aina täyttä vapautta toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan.

Vastaajilla oli toiveita muun muassa saada tietoa maahanmuuttajataustaisten mahdollisuuksista hormonihoidoihin, psykologipalveluihin ja masennuslääkkeisiin. Myös eräällä vastaajista oli toiveita päästä vaikuttamaan kohderyhmän asioihin Suomessa. Heillä siis on päämääriä, joiden saavuttamiseen he tarvitsevat ulkopuolista apua. Yhteiskunnalla ja erityisessä suhteessa yksilöön olevilla voi olla moraalinen velvollisuus edistää olosuhteita, joissa itsemäärääminen on yksilölle mahdollista (Siitonen 1999: 125). Itsemääräämiseen ei siis vaikuta pelkästään yksilön oma toiminta, vaan siihen vaikuttaa myös ympäristö.

11.2 Kykyuskomukset

Vastausten tuloksista löysimme myös asioita, jotka voi linkittää Siitosen (1999) voimaantumisteorian kykyuskomukset-osaprosessiin. Vastaajat puhuivat paljon tarpeesta näkymättömyydelle, eli sen piilottamiseen, että kuuluu sukupuolivähemmistöön ja/tai on maahanmuuttajataustainen. Yksi vastaaja kommentoi omana itsenä olemisen voivan olla maahanmuuttajataustaiselle vielä vaikeampaa. Siitonen (1999) kertoo normatiivisesta minäkäsityksestä, jossa ympäristön odotukset painostavat muuttumaan tiettyyn suuntaan. Ihminen voi tiedostaa odotukset, mutta ei välttämättä sisäistä niitä. Ihmisen oma näkemys siitä, millaisena muut ihmiset pitävät häntä tai millainen hänen tulisi muiden mielestä olla on tärkeää voimaantumisen kannalta. Tunne siitä, että kunnioitetaan omana itsenään ja voi kokea ennakkoluulotonta suhtautumista ja hyväksyvää ilmapiiriä, on tärkeää oman tulevaisuuden rakentamiseen. (Siitonen 1999: 132.) Vastaajiemme tarve näkymättömyydelle tulkintamme mukaan kumpuaakin ympäristön odotuksista ja se on este täydelle voimaantumisen tunteelle.

Vastaajat puhuivat paljon median roolista ja siitä, miten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä tulisi näkyä mediassa. Lisäksi kommentoitiin vapauttavaa kokemusta, kun pääsi ensimmäisestä kertaa homobaariin. Siitosen (1999) mukaan yksi itsetuntoon vaikuttavista tekijöistä on yhteenkuuluvuuden tunne. Se tarkoittaa sitä, että voi samaistua johonkin yhteisöön tai ryhmään. Siihen kuuluu myös yhteisön tai ryhmän hyväksyntä. (Siitonen

1999: 135). Mediassa ja arkielämässä näkyvät ja kohdattavat sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset voivat siis vaikuttaa ihmisen itsetuntoon, kun näkee, että on ihmisiä, joihin voi samaistua. Siitosen (1999) mukaan myös turvallisuuden tunne nähdään yhtenä ihmisen itsetuntoa muodostavista ulottuvuuksista. Turvallisuuden tunteet koostuvat ihmisen hyvästä olost ja luottamuksesta muihin ihmisiin myös muuttuvissa tilanteissa. (Siitonen 1999: 135.) Vastaajat kertoivatkin vertaistukiryhmien lisäävän turvallisuuden tunnetta, kun näkee konkreettisesti, että on muitakin samanlaisia.

Siitonen (1999) puhuu myös identiteetistä. Se on minän pysyvyyttä ja varmuutta kuvaava tunne, joka kertoo siitä, kuka on tai keneksi on kasvamassa (Siitonen 1999: 136). Yksi vastaaja kertoo, että transsukupuolisuus on erittäin merkittävä osa hänen identiteettiänsä ja minuutta, ja pitää sen osan piilottamisen epämiellyttävänä. Siitosen (1999) mukaan minäkäsitys onkin merkityksellistä voimaantumisprosessissa sen takia, että ihmisen käsitys itsestään on yhteydessä siihen, millaisia odotuksia on tulevaisuutta kohtaan ja miten voimavarat arvioidaan verrattuna näihin odotuksiin. Jos ihmisellä on myönteinen käsitys itsestään, voi hän suhtautua optimistisesti myös omaan tulevaisuuteensa ja asettaa sille realistisia päämääriä. Minäkäsitys on merkityksellinen voimaantumisen kannalta myös siksi, että ympäristöään arvioidaan sen kautta. (Siitonen 1999: 130.)

Myös mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltä nähdään merkityksellisenä tekijänä ihmisen persoonallisuuden ja identiteetin kannalta (Kielikello 1998). Vastaajat kertoivatkin, kuinka kielitaidon puute rajoittaa toimimista esimerkiksi viranomaisten kanssa ja miten tietoa ei ole saatavilla omalla äidinkielellä.

11.3 Kontekstiuskomukset

Tuloksista löytyi kaikista eniten Siitosen (1999) voimaantumisteorian kontekstiuskomukset-osaprosessiin yhdistettäviä asioita.

Ihmisen jaksamiseen voi vaikuttaa se, jos ei koe tulevansa hyväksytyksi. Vastaajat puhuivat paljon hyväksynnästä sekä lähtömaassa että Suomessa. Erityisesti lähimmäisten hyväksyntä koettiin tärkeäksi asiaksi, joka auttaa myös kestämään ulkopuolisten kritiikkiä. Myös yhteiskunnan ja muiden ihmisten suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin ja/tai maahanmuuttajiin koettiin tärkeäksi. Itsensä ilmaisu koettiin raskaaksi, jos ei tule hyväksytyksi. Siitosen (1999) mukaan ihminen voi saada lisää voimavaroja, jos yleinen asenne on myönteinen, itsensä ja lähimmäisensä hyväksyvä, tukeva ja kannustava.

Nämä asiat ovat yhteydessä myös ilmapiirin turvallisuuteen, luottamuksellisuuteen ja arvostuksen kokemiseen. (Siitonen 1999: 144.)

Arvostuksen, kunnioittamisen ja luottamuksen kokeminen on yhteydessä sisäisen voimantunteen rakentumisen kanssa. Arvostuksen puute voi johtaa esimerkiksi epätoivoon ja voimattomuuteen. (Siitonen 1999: 144.) Vastaajat kokivat, että esimerkiksi terveysalan ja opetusalan ammattilaisten joukossa on paljon tietämättömyyttä sukupuolivähemmistöistä. Tällä tarkoitettiin esimerkiksi sitä, että työntekijät tekevät oletuksia asiakkaiden sukupuolesta. Tietoisuuden lisäämistä toivottiin esimerkiksi koulutukseen. Eräs vastaaja kommentoi, että suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin lähtee valtarakenteista, ja että muutoksen tulisi tapahtua ylhäältä päin. Syrjintä voi olla myös rakenteellista ja siihen voi osallistua virkavaltakin. Toisaalta myös sukupuolivähemmistöön kuuluvat voivat syrjiä toisiaan. Siitonen (1999) kertoo, että voimaantuminen edellyttää molemminpuolista luottamusta ja kunnioitusta, koulutusta ja tukea sekä osallistumista ja sitoutumista (Siitonen 1999: 145). Yhteiskunnan arvostus, luottamus ja kunnioitus voisi heijastua positiivisesti näihin vastaajien mainitsemiin epäkohtiin.

Vastaajat kertoivat myös turvattomuuden tunteestaan. Yksi vastaaja ei suostu lähtemään lähtömaahansa yksin, koska pelkää oman turvallisuutensa puolesta. Toinen kertoo, kuinka uskonto vaikuttaa hänen lähtömaassaan ja siellä hänen henkensä on vaarassa. Lähtömaan pelot ovat joillakin seuranneet mukana myös Suomeen. Siitonen (1999) kertoo, kuinka tapahtumien ennakoitavuus, luottamus ja usko tulevaisuuteen ja selviytymisen mahdollisuuksiin liittyvät turvallisuuteen. Nämä ovat vahvasti kytköksissä voimaantumiseen. Turvallinen ilmapiiri ja kannustaminen voivat lisätä ihmisen itseluottamusta, itsearvostusta ja positiivista asennoitumista. (Siitonen 1999: 146.)

Vastaajat kommentoivat palveluntarjoajien roolia sukupuolivähemmistöjen kannustamisessa. He toivoivat, että esimerkiksi terveyspalveluissa uskallettaisiin ja osattaisiin rohkaista perinteisistä rooleista poikkeamisessa. Lisäksi toivottiin, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatuista palveluista kerrottaisiin rohkeammin. Siitonen (1999) kertoo, kuinka kannustava ja turvallinen ilmapiiri on merkityksellinen tekijä voimaantumisessa. Kannustamisen voidaan nähdä johtavan vahvempaan sitoutumiseen ja tätä kautta motivaation kasvuun. (Siitonen 1999: 146–147.) Myös esimerkiksi järjestöjen rooli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tukemisessa puhututti vastaajia ja erityisesti palveluiden puuttuminen tai vähäisyys nähtiin ongelmaksi. Järjestöjen roolin voikin tulkita vastauksista tärkeäksi ja kannustavaksi.

Terveyspalveluita kritisoitiin myös sukupuolivähemmistöjen syrjinnästä. Terveyspalveluissa on koettu jopa kiusaamista, kun oma sukupuoli on tuotu esille. Yksi vastaaja kertoi kokeneensa syrjintää maahanmuuttajataustan sekä sukupuolensa takia myös työhaussa. Siitonen (1999) kertoo, kuinka ihmisen kunnioittaminen on tärkeää. Kunnioittaminen tarkoittaa ihmisen oman persoonallisuuden hyväksymistä. Hyväksyvä ja kunnioitettava ilmapiiri turvaa esimerkiksi itsearvostuksen myönteistä kehitystä. Pelko tuomitsemisesta tai syyttämisestä voi ehkäistä ihmisen kasvumahdollisuuksia. (Siitonen 1999: 146.)

Vastaajat kertoivat, kuinka sukupuolivähemmistöön kuuluvilla voi olla enemmän ongelmia edetä elämässään. Tämänkin takia he voivat tarvita enemmän mahdollisuuksia yhteiskunnan puolelta, jotta asema yhteiskunnassa olisi yhdenvertaisempi. Lisäksi yksi vastaaja toivoi, että voisi toteuttaa itseään paremmin lähtöperheessä ja Suomessa. Siitonen (1999) toteaa, että ihmisen voimavarojen vapautumisen kannalta on olennaista, että tämä voi vaikuttaa itse tulevaan toimintaansa. Ihmisen on koettava, että hänellä on niin sanotusti omistusoikeus esimerkiksi tavoittelemiinsa päämääriin, jotta hän voi olla motivoitunut niitä tavoittelemaan. (Siitonen 1999: 148.) Olosuhteiden, eli esimerkiksi yhteiskunnan, tulisi tarjota jokaiselle yksilölle mahdollisuus itsensä kehittämiseen (Siitonen 1999: 126). Näin ollen yhteiskunnan tulisi tarjota mahdollisuuksia asettaa päämääriä, mutta yksilö kuitenkin asettaa ne itse itselleen, jotta voimaantuminen on mahdollista.

11.4 Emootiot

Tuloksista nousi esille, kuinka kaikkien ihmisten, myös vähemmistöjen, tulisi saada oma äänensä kuuluville ja heitä tulisi kuunnella. Yhden vastaajan mukaan sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ovat kuitenkin usein hiljaisia, eivätkä pysty taistelemaan omasta puolestaan. Ihmisten oman äänen, eli subjektiivisen kokemuksen, kuunteleminen on oleellista voimaantumiselle (Siitonen 1999: 156). Ympäristön tulisi olla sellainen, jossa yksilöt voivat ilmaista itseään turvallisesti ja rakentavasti. (Siitonen 1999: 156.) Vastaajat kommentoivat myös sitä, että lähimmäisten hyväksyntä auttaa kestämään ulkopuolisten kritiikkiä ja ilmaisemaan itseään paremmin.

Useampi vastaaja kommentoi, kuinka mahdollisuus keskustella vertaisten kanssa nähdään tärkeänä, oli vertaistuki sitten kasvokkaista tai esimerkiksi verkossa tapahtuvaa. Vertaiset antavat myös rohkeutta. Siitonen (1999) kertoo, kuinka ihmisten tulee voida tarkastella itseään ja suhteitaan toisiin ihmisiin (Siitonen 1999: 156). Voimaantumiseen

vaikuttaa vahvasti sekä ihmisen että ympäristön positiivinen lataus. Positiivinen lataus voidaan ymmärtää niin, että tunteet ovat positiivisia, täynnä energiaa ja auttavat tehtävän suorittamisessa. Tähän päästään todennäköisimmin silloin, kun ilmapiiri on hyväksyvä, turvallinen, luottamuksellinen, arvostava ja kunnioittava. (Siitonen 1999: 152–153.) Tulokintamme mukaan vertaistuki voi mahdollistaa positiivisen latauksen kasvuun ihmisessä ja yhteisön sisällä, mutta on kuitenkin huomioitava ihmisten erilaiset tarpeet, jotka määrittävät, millaista tukea he tarvitsevat.

Yksi vastaaja kertoi, kuinka voi Suomessa, toisin kuin lähtömaassaan, vaikuttaa keskusteluun ja maahanmuuttajataustaisten sekä suomalaisten sukupuolivähemmistöjen oloihin. Vastaaja siis kokee, että Suomessa hänellä on enemmän toimintamahdollisuuksia. Siitonen (1999) myös kertoo, kuinka toiveikkuus ja positiivinen lataus ovat oleellisia omien voimavarojen vapautumisessa ja voimaantumisen. Kun ihminen kokee, että ympäristö mahdollistaa päämäärien saavuttamisen, ja että hänellä itsellä on kykyjä niiden saavuttamiseen, on voimavarojen löytäminen todennäköistä. Samalla myös läheisten myönteisyys ja toiveikkuus voi kasvaa. (Siitonen 1999: 151–153.)

12 Pohdinta

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, miten sukupuolivähemmistöön kuuluvia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä voidaan tukea heidän voimaantumisen palveluiden näkökulmasta. Yhtenä tavoitteena oli kerätä tietoa yhteistyökumppanille eli Transtukipiste ry:lle ja muille kohderyhmän kanssa työskenteleville toimijoille kohderyhmän kokemuksista, mahdollisista erityistarpeista ja ylipäätään tarpeesta palveluille.

Valitsimme opinnäytetyömme teoriapohjaksi voimaantumisen käsitteen. Valinta teoriapohjalle syntyi halustamme tarkastella kohderyhmän voimavaroja ylläpitäviä ja edistäviä asioita, mutta toisaalta myös niitä estäviä asioita. Työssämme peilasimme Juha Siitosen voimaantumisteorian voimaantumisen osaprosesseja laadullisten tutkimusmenetelmien kautta saatuihin kohderyhmän vastauksiin. Juha Siitosen voimaantumisteoria valikoitui meille perehdyttyämme muutamiin eri voimaantumisteorioihin. Voimaantumisteoriassa voimaantumiseen vaikuttavat tekijät on jaoteltu osaprosesseiksi: päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot. Teoriaan tutustuttuamme koimme, että kyseinen teoria on soveltuva tarkastelemaan kohderyhmämme voimaantumiseen

vaikuttavia tekijöitä. Osaprosessit mielestämme kattavat laaja-alaisesti elämän eri osa-alueita ihmisen identiteetistä ympäristön ja muiden asioiden vaikutukseen.

Valitsimme laadullisten tutkimusmenetelmien käytön opinnäytetyöhömmme, koska halusimme opinnäytetyöllä tarkastella ihmisten kokemuksia kokemastaan todellisuudesta. Lisäksi kohderyhmämme on tarkasti rajattu ja heidän lukumäärä Suomessa on pieni, joten laadulliset tutkimusmenetelmät olivat tähän tarkoitukseen soveltuvammat kuin määrälliset tutkimusmenetelmät. Kuten opinnäytetyössämme on useasti todettu, voimaantuminen on yksilöstä itsestään lähtevä prosessi, joten henkilökohtaisten voimaantumiseen vaikuttavien tekijöiden selvittämiseksi päätimme lähteä toteuttamaan opinnäytetyötä laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen.

Toteutimme opinnäytetyömme teemahaastattelujen idealla verkossa olevan kyselylomakkeen ja kasvokkaisten haastattelujen avulla. Teemahaastatteluiden kysymykset kumpusivat Siitosen voimaantumisteorian osaprosesseista. Koimme, että tämä oli sopeva valinta aineiston keräämiseen, sillä teemahaastattelut antavat vapauden tarkentaa ja muokata kysymyksiä tilanteeseen ja haastateltavan kielitaitoon sopivalla tavalla. Kysymyksiä muodostaessa lähtökohtanamme oli, ettemme luo ennakkokäsityksiä kohderyhmästä. Tarkoituksenamme ei ollut lähteä oletuksesta, että kohderyhmä olisi yhteiskunnassamme heikossa asemassa, vaan halusimme selvittää kohderyhmän nykyisen tilanteen.

Kyselylomakkeeseen vastasi neljä henkilöä ja kahta heistä haastattelimme syvemmin teemoihin liittyvistä aiheista. Haastattelut tapahtuivat kasvokkain ja Skype-palvelun välityksellä kesän ja syksyn 2016 aikana. Kyselylomake oli suomen- ja englanninkielinen ja myös haastattelut toteutimme näillä kielillä. Tarjosimme myös mahdollisuuden tuoda kieltä osaavan ystävän mukaan haastatteluihin, mutta haastateltavat olivat yksin haastatteluissa. Oletuksemme oli, että vastaajien äidinkieli ei ole suomi tai englanti, jonka takia muokkasimme lopullisia teemakysymyksiä mahdollisimman ymmärrettävään ja selkään muotoon. Tiedostamme kuitenkin, että valintamme toteuttaa opinnäytetyö suomen- ja englannin kielellä on todennäköisesti rajannut vastaajamäärää. Tutustuimme etukäteen haastattelupaikkoihin ja pyrimme huomioimaan, että tilat ovat haastateltaville turvallisia.

Saamiemme tulosten mukaan vastaajat eivät kokeneet lähtömaan tilannettaan turvallisiksi sukupuolivähemmistöille. Suurin osa vastaajista totesi tilanteen olevan Suomessa

parempi verrattuna omaan lähtömaahansa, mutta vastauksissa myös ilmeni epätietoisuus yhteiskunnan ja ihmisten suhtautumisesta sukupuolivähemmistöihin ja maahanmuuttajiin sekä tyytymättömyyttä Suomen tilanteeseen. Osittain ongelmien koettiin olevan samanlaisia Suomessa kuin lähtömaassa.

Sukupuolen avoimeen ilmaisuun vaikuttaa positiivisesti erityisesti lähimmäisten ja ympäristön hyväksyntä. Vastauksissa kerrottiin muuten paljon puutteita ja kehityskohteita. Moni vastaaja kertoi tarpeesta piilottaa oma sukupuolivähemmistöön kuuluminen tai maahanmuuttajatausta. Sukupuoliroolit Suomessa nähtiin suppeiksi. Vastaajat kokivat, että nykyisissä palveluissa on puutteita ja syrjiviä rakenteita kohderyhmää kohtaan. Esimerkiksi cis-oletus näkyy vahvasti palveluissa. Myös maahanmuuttajatausta ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen vaikuttavat esimerkiksi työnhaussa negatiivisesti. Lisäksi osa vastaajista ei tiennyt heille kuuluvista oikeuksistaan esimerkiksi terveyspalveluissa ja palveluista saatetaan jopa jättäytyä pois. Kohderyhmän sisällä koetaan myös yksinäisyyttä ja stressiä.

Vastaajat toivoivat erityisesti asiallista tietoa, työntekijöiden kouluttamista ja tietoisuuden lisäämistä kohderyhmästä, vertaistukiryhmiä, verkkopalveluita ja ylipäätään pääsyä palveluihin. Palveluja toivottiin muillakin kuin suomen kielellä, koska kielitaidon puute rajoittaa palveluissa asiointia. Myös vertaistukea toivottiin esimerkiksi englanniksi. Maahanmuuttajat eivät myöskään usein tiedä, mihin palveluihin he ovat oikeutettuja, joten tiedon on oltava helposti saatavilla. Myös ammattilaisten on osattava ja uskallettava kertoa palveluista. Valtaapitävillä ja medialla nähtiin olevan suuri vastuu muutoksille.

Vastoin odotuksiamme tulkintamme mukaan vastaajat keskittyivät haastatteluissa ja vastauksissaan kommentoimaan enemmän heidän kohtaamiensa ongelmia sukupuolivähemmistöön kuulumisen takia kuin maahanmuuttajataustan vaikutuksia. Tähän voi vaikuttaa sekin, että yksi vastaajista oli asunut Suomessa lähes koko ikänsä. Jälkikäteen ajattelimme myös, että olisimme voineet itse johdatella vastaajia maahanmuuttoon liittyviin aiheisiin haastatteluissa ja kyselylomakkeessa vielä enemmän, vaikka siihen olimme yrittäneet keskittyäkin. Toisaalta tulokset voivat kertoa myös siitä, että maahanmuuttajataustaisilla sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla osa ongelmista on samanlaisia kuin kantaväestöön kuuluvilla sukupuolivähemmistöihin lukeutuvilla ihmisillä.

Teimme tuloksista johtopäätöksiä, jotka liittyivät eniten Siitosen voimaantumisteorian kontekstiuskomukset-osaprosessiin. Tämä voi kertoa siitä, että vastaajat ovat kokeneet

erityisesti ympäristön merkityksen voimaantumislleen tärkeäksi. Se voi myös johtua siitä, että ympäristö on vielä jossain määrin esteenä voimaantumislle, tai että ylipäätään sen rooli yksilön ja yhteisön voimaantumislle on suuri. Kaikki vastaajat eivät välttämättä tieneet ympäristön tarjoamista mahdollisuuksista tai palveluista, mutta ne herättivät silti paljon keskustelua, mikä saattaa kertoa ympäristön merkityksestä vastaajien näkökulmasta.

Muodostimme kysymykset myös niin, että ne olisivat enemmänkin positiivis- tai neutraalissävyytteisiä ja keskittyisivät löytämään vastaajien voimaantumista tukevia asioita. Vastauksista näitä jonkin verran löytyikin, mutta vastaajat keskittyivät silti enemmän arvioimaan voimaantumista estäviä tekijöitä. Tämä voi kertoa siitä, että vastaajat kokevat, että yhteiskunta asettaa joitakin esteitä heidän voimaantumislle. Vaikka jokaiselta löytyikin omia voimavaroja, myös ympäristön rooli niiden muodostumiselle tai mahdollistamiselle on oleellinen.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kerätä tietoa Transtukupisteelle ja muille kohderyhmän kanssa työskenteleville toimijoille kohderyhmästä. Koemme, että opinnäytetyömme onnistui tuomaan esille joitakin voimaantumiseen vaikuttavia ja voimaantumista estäviä tekijöitä. Otantamme oli kuitenkin pieni, jonka vuoksi tuloksia ei voi yleistää koskemaan koko kohderyhmää. Tulokset kuitenkin osoittavat, että vastaajat kokevat tarvetta olla näkymättömiä palveluissa ja muussa elämässä, jonka vuoksi toivomme, että opinnäytetyömme voisi saada palveluntarjoajat huomioimaan tämän epäkohdan palveluissaan. Lisäksi pidämme huolestuttavana, että osa vastaajista ei ole tiennyt oikeuksistaan esimerkiksi terveyspalveluihin, joten tiedon avoimuus, saatavuus ja selkeys ovat tärkeitä kehityskohteita.

Tulokset nostivat esille nykyisten palveluiden puutteita ja yhteiskunnan syrjiviä rakenteita, joihin mielestämme tulisi keskittyä nykyistä paremmin. Ongelmat esimerkiksi kohderyhmän työllistymisen ja heihin terveyspalveluissa kohdistuvan syrjinnän kanssa ovat mielestämme tärkeitä jatkotutkimuksen aiheita. Jatkotutkimuksen lisäksi toivomme konkreettisia toimenpiteitä kohderyhmän yhdenvertaisuuden kannalta.

Tulosten perusteella ehdotamme Transtukupisteelle ja muille kohderyhmän kanssa toimiville, että kohderyhmälle voisi tarjota entistä enemmän vertaistukiryhmiä niin kasvokkain kuin verkossakin, jotta palveluista hyötyisivät kohderyhmään kuuluvia ympäri Suo-

mea. Palveluissa olisi hyvä ottaa huomioon kohderyhmän vaihteleva kielitaito. Transtuki-
piste voisi mielestämme myös tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, muun muassa
terveyspalveluiden, ja olla mukana välittämässä tietoa kohderyhmälle heidän oikeuksis-
taan palveluihin ja palveluissa. Lisäksi toivomme, että eri koulutusaloilla opetuksessa
otettaisiin huomioon seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus sekä maahanmuutta-
jat entistä paremmin. Kaiken kaikkiaan toivoisimme, että tietoisuutta kohderyhmästä li-
sättäisiin yhteiskunnan eri rakenteissa.

Lähteet

Amnesty 2016. Transihmisten oikeudet. Verkkodokumentti. <<https://www.amnesty.fi/tyomme/teemat/itsemaaraamisoikeus-sukupuoleen/>>. Luettu 16.5.2016.

Amnesty International 2014. The state decides who I am. Verkkodokumentti. <<https://frantic.s3.amazonaws.com/amnesty-fi/2014/06/The-state-decides-who-I-am-AI-report.pdf>>. Luettu 13.2.2017.

Ayoub, Phillip M. 2013. Cooperative transnationalism in contemporary Europe: Europeanization and political opportunities for LGBT mobilization in the European Union. *European Political Science Review* 5 (2). July 2013. 279–310.

Cerezo, Alison – Morales, Alejandro – Quintero, Danielle – Rothman, Stephanie 2014. Trans Migrations: Exploring Life at the Intersection of Transgender Identity and Immigration. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity* 1 (2). June 2014. 170–180.

Chavéz, Karma R. 2011. Identifying the Needs of LGBTQ Immigrants and Refugees in Southern Arizona. *Journal of Homosexuality* 58. 189–218.

HeSeta n.d.. Together. Verkkodokumentti. <<http://www.heseta.fi/together>>. Luettu 12.2.2017.

Hokkanen, Liisa 2014. Autetuksi tuleminen. Valtaistavan sosiaalisen asianajon edellyttämät toiminnot. Tutkimuskokoelma. Lapin yliopisto. Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Saatavana myös verkkojulkaisuna. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61787/Hokkanen_ActaE%20145pdfA.pdf?sequence=4>. Luettu 1.7.2016.

Jansen, Sabine – Spijkerboer, Thomas 2011. Homofobiaa paossa. Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin liittyvät turvapaikkahakemukset Euroopassa. Hollandi. Saatavana myös verkkojulkaisuna: <http://www.muuttoliikkeessa.fi/wp-content/uploads/2011/01/Homofobiaa_paossa.pdf>. Luettu 16.5.2016.

Jenkins, Ellen A. 2009. Taking the square peg out of the round hole: addressing the missclassification of transgender asylum seekers. Comment. Golden Gate University Law Review 40. 67–95.

Kielikello 1998. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielipoliittinen ohjelma. Julkaistu 2/1998. Verkkodokumentti. <<http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=106>>. Luettu 19.12.2016

Kiviranta, Varpu 2016. Yle. "Suurin osa elää kaapissa" - Vastaanottokeskusten seksuaalivähemmistöt saavat apua, jos heistä tiedetään. Julkaistu 19.6.2016. Verkkodokumentti. <<http://yle.fi/uutiset/3-8961590>>. Luettu 29.10.2016.

Komulainen, Milja 2013. Maailma.net. Erilainen pakolainen. Verkkodokumentti. <http://maailma.net/artikkelit/erilainen_pakolainen>. Luettu 16.5.2016.

Lewis, Rachel A – Naples, Nancy A 2014. Introduction: Queer migration, asylum, and displacement. Sexualities 17 (8). 911–918.

LGBT-cafe Helsinki 2016. Facebook-sivusto. Verkkodokumentti. <<https://www.facebook.com/lgbtcafe.helsinki/>>. Luettu 16.11.2016.

Liukko, Satu 2015. Opinnäytetyön raportointi. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Verkkodokumentti. <<https://oppimateriaalit.jamk.fi/raportointiohje/tag/tutkimuskysymys/>>. Luettu 3.1.2017

Maahanmuuttovirasto 2015a. Keskeisiä maahanmuuttoon liittyviä termejä. Verkkodokumentti. <<http://www.migri.fi/medialle/sanasto>>. Luettu 16.5.2016.

Maahanmuuttovirasto 2015b. Maahanmuuttoviraston myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat ja Suomen kansalaisuuden saaneet 2015. Verkkodokumentti. <http://www.migri.fi/download/64996_Tilastograafit_2015_valmis.pdf?93812b9ffb39d488>. Luettu 12.1.2017.

Maahanmuuttovirasto 2016a. Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset. Verkkodokumentti. <http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/paatos/turvapaikka_ja_kansainv%C3%A4linen_suojelu>. Luettu 30.10.2016.

Maahanmuuttovirasto 2016b. Oleskelulupa muulla perusteella. Verkkodokumentti. <http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/paatos/oleskelulupa_muulla_perusteella>. Luettu 30.10.2016.

Maahanmuuttovirasto 2016c. Turvapaikan hakeminen. Verkkodokumentti. <http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen>. Luettu 31.10.2016.

Maahanmuuttovirasto 2017. Paluumuutto. Verkkodokumentti. <<http://www.migri.fi/paluumuutto>>. Luettu 18.2.1017.

Maahanmuuttovirasto n.d.. Sanasto. Verkkodokumentti. <<http://www.migri.fi/medialle/sanasto>>. Luettu 19.2.2017

Mansikka, Ossi 2016. Helsingin Sanomat. Poliisi raiskasi, Isis jahtasi - homouden takia vainotut turvapaikanhakijat tukevat ryhmässä toisistaan. Julkaistu 20.5.2016. Verkkodokumentti. <<http://www.hs.fi/kotimaa/a1463629242303>>. Luettu 30.10.2016.

Miettinen, Satu 2016. Yle. Iranilainen homo uskoi paratiisiin, kun hän haki turvapaikkaa Suomesta. Julkaistu 19.6.2016. Verkkodokumentti. <<http://yle.fi/uutiset/3-8956593>>. Luettu 30.10.2016.

Oikeusministeriö 2014a. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien perus- ja ihmisoikeudet Suomessa. Verkkodokumentti. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1403781634420/Files/OMSO_34_2014seksuaalivahemmistot.pdf>. Luettu 28.11.2016.

Oikeusministeriö 2014b. Uusi yhdenvertaisuuslaki voimaan ensi vuoden alusta. Julkaistu 30.12.2014. Verkkodokumentti. <<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankoh-taista/tiedotteet/2014/12/uusiyhdenvertaisuuslakivoimaanensivuodenalusta.html>>. Luettu 13.2.2017.

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968. Annettu Genevessä 28.7.1951.

Seta n.d.a. Ihmisoikeudet. Verkkodokumentti. <<http://seta.fi/ihmisoikeudet/>>. Luettu 12.2.2017.

Seta n.d.b. Järjestö. Verkkodokumentti. <<http://seta.fi/jarjesto/>>. Luettu 12.2.2017.

Setan Transtukipiste n.d.a. Verkkodokumentti. <<http://transtukipiste.fi/>>. Luettu 12.2.2017.

Setan Transtukipiste n.d.b. Arvot- ja toimintaperiaatteet. Verkkodokumentti. <<http://transtukipiste.fi/arvot-ja-toimintaperiaatteet/>>. Luettu 12.2.2017.

Seta ry / Transtukipiste ry n.d.. Transtukipisteen yleisesite. Saatavana myös verkkojulkaisuna: <https://www.dropbox.com/s/jck7rpxp5hv76pu/TTP_2016.pdf?dl=0>. Luettu 12.2.2017.

Seuffert, Nan 2009. Reflections on Transgender Immigration. Griffith Law Review 18 (2). 428–452.

Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun opettajakoulutuslaitos. Saatavana myös verkkojulkaisuna: <<http://jultika.oulu.fi/files/isbn951425340X.pdf>>. Luettu 20.3.2016.

Sinuiksi n.d.. Tietoa palvelusta. Verkkodokumentti. <<https://www.sinuiksi.fi/tietoa-palvelusta>>. Luettu 12.2.2017.

Snellu n.d.a. Snellu. Verkkodokumentti. <<http://www.snellu.info/snellu>>. Luettu 12.2.2017.

Snellu n.d.b. Snellun palvelut. Verkkodokumentti. <<http://www.snellu.info/snellun-palvelut>>. Luettu 12.2.2017.

Suomen pakolaisapu n.d.. Yleisimmin käytetyt termit. Verkkodokumentti. <<http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>>. Luettu 18.2.2017

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Suomessa 11.6.1999.

Tabak, Shana – Levita, Rachel 2014. Lgbt Migrants in Immigration Detention: A Global Perspective. Harvard Journal of Law & Gender 37. Saatavilla myös sähköisesti osoitteessa: <<http://harvardjlg.com/wp-content/uploads/2014/02/Tabak.LGBTIMigrants.pdf>>. Luettu 5.2.2017

TGEU 2016. Trans Rights Europe Map & Index 2016. Verkkodokumentti. <http://tgeu.org/trans-rights_europe_map_2016/>. Luettu 16.5.2016.

THL 2015a. Eroja terveydessä ja hyvinvoinnissa. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/vaestoryhmat/maahanmuuttajat/eroja-terveydessa-ja-hyvinvoinnissa>>. Luettu 28.1.2017.

THL 2015b. Intersektionaalisuus sukupuolentutkimuksessa. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolentutkimus/intersektionaalisuus-sukupuolentutkimuksessa>>. Luettu 19.2.2017

THL 2015c. Koulutus ja työllisyys. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/vaestoryhmat/maahanmuuttajat/koulutus-ja-tyollisyys>>. Luettu 28.1.2017.

THL 2015d. Sukupuoli. Seksuaali- ja lisääntymisterveys. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalinen-hyvinvointi/sukupuoli>>. Luettu 18.2.2017

THL 2015e. Sukupuoli. Sukupuolten tasa-arvo. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli>>. Luettu 18.2.2017

THL 2015f. Syrjintä ja yhdenvertaisuus. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/osallisuus/syrjinta-ja-yhdenvertaisuus>>. Luettu 28.1.2017.

Tilastokeskus 2002. Muuttoliike on asunnonvaihtoa. Verkkodokumentti. <http://www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_10_02_nieminen.html>. Luettu 28.1.2017.

Together - Heseta n.d.. About. Verkkodokumentti. <<https://www.facebook.com/together-heseta/about/>>. Luettu 12.2.2017.

Transgender and Intersex Africa 2015. Transgender Day Of Remembrance. Verkkodokumentti. <<http://transgenderintersexafrica.org.za/wp-content/uploads/2015/11/TDOR-2015-statement-.pdf>>. Luettu 19.2.2017.

Transgender Europe 2016. Idahot 2016 - Trans Murder Monitoring Update. Verkkodokumentti. <<http://transrespect.org/en/idahot-2016-tmm-update/>>. Luettu 19.2.2017.

Transtukipiste n.d.a. Intersukupuolisuus. Verkkodokumentti. <<http://transtukipiste.fi/intersukupuolisuus/>>. Luettu 19.2.2017.

Transtukipiste n.d.b. Tietoa sukupuolesta. Verkkodokumentti. <<http://transtukipiste.fi/tietoa-sukupuolesta/>>. Luettu 20.4.2016.

Trasek n.d.. Jäsenyys/toiminta. Verkkodokumentti. <<http://trasek.fi/trasek/jasenyys/>>. Luettu 12.2.2017.

United Nations Statistics Division 2017. International migration. Verkkodokumentti. <<https://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/migration/migrmethods.htm>>. Luettu 18.2.2017

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, Hanna n.d.. Tutkimusmetodeja ammatilliselle kentälle. Verkkodokumentti. <<http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-kehita%C3%A4.pdf>>. Luettu 19.2.2017.

Vogel, Katrin 2009. The Mother, the Daughter, and the Cow: Venezuelan Transformistas' Migration to Europe. *Mobilities* 4 (3). November 2009. 367–387.

Väestöliitto 2015. Maahanmuuttajat. Verkkodokumentti. <http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/>. Luettu 16.5.2016.

Zidan, Aishi 2015. Yle. Irakilainen homo joutuu pelkäämään vastaanottokeskuksessa Suomessa. Julkaistu 22.11.2015. Verkkodokumentti. <<http://yle.fi/uutiset/3-8453642>>. Luettu 29.10.2016.

Hei sinä sukupuolivähemmistön kuuluva maahanmuuttajataustainen henkilö!

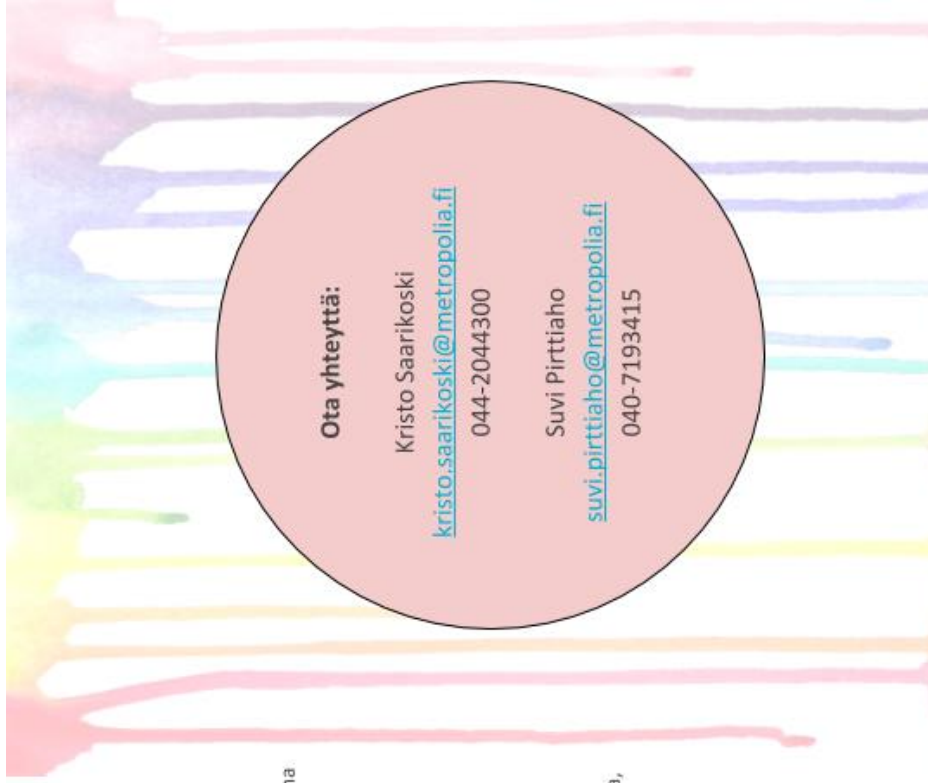
Etsimme vastaajia nettikyselyyn ja haastateltavia opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajataustaisten sukupuolivähemmistöön kuuluvien voimaantumiseen vaikuttavia asioita. Sukupuolivähemmistöön kuulumisella tarkoitamme, että olet transihminen, intersukupuolinen tai muunsukupuolinen.

Opinnäytetyöllä pyrimme siihen, että Transtukipiste saa tietoa palveluidensa kehittämisestä maahanmuuttajataustaisille sukupuolivähemmistöihin kuuluville ihmisille. Tässä kaikessa tarvitsemme juuri sinun asiantuntemustasi! Tule jakamaan meille kokemuksiasi ja mielipiteitäsi.

Nimettömänä toteutettavat haastattelut järjestetään Helsingissä syys-lokakuun aikana, suomeksi tai englanniksi. Ystävän tai tuttavien voit pyytää mukaan haastatteluun tulikiksi, jos arvelet tarvitsevasi tulkkia. Sinua ei voi tunnistaa haastatteluista. Kahvia tarjolla! :)

Osoite nettikyselyyn: <http://goo.gl/forms/lekBPWONe8dBWNs1>

Yhteistyössä:

Ota yhteyttä:

Kristo Saarikoski

kristo.saarikoski@metropolia.fi

044-2044300

Suvi Pirttiaho

suvi.pirttiaho@metropolia.fi

040-7193415

Hey you! Are you an immigrant who also belongs to a gender minority?

We are looking for people to answer to a survey or to interview for a bachelor's thesis. We want to find out about the things that have an influence on empowerment of immigrants who belong to a gender minority. By gender minorities we refer to trans or intersex people.

The aim of the thesis is to get information for Transukupuiste about how to develop their services for immigrants who belong to a gender minority. To do this we need your knowledge, come and share it!

The interviews will take place in Helsinki during September and October, either in Finnish or English. Take your friend with you if you think you need help with the language. The interviews are anonymous and you can't be recognized from them. We have coffee! ;)

Address to the online survey: <http://goo.gl/forms/llekBPWONe8dBWNs1>

In collaboration with:

Contact:

Kristo Saarikoski

kristo.saarikoski@metropolia.fi

044-2044300

Suvi Pirttiaho

suvi.pirttiaho@metropolia.fi

040-7193415

Kyselylomake verkossa

Kyselylomake nähtävissä myös verkossa oikeassa muodossa:

<https://goo.gl/forms/gyv9aAlIDumRZByt1>

Kyselytutkimus sukupuolivähemmistöön kuuluville maahanmuuttajataustaisille henkilöille / Questionnaire for immigrants who belong to a gender minority

Kyselytutkimus on opinnäytetyötä varten, jonka tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajataustaisten sukupuolivähemmistöön kuuluvien voimaantumiseen vaikuttavia asioita. Sukpuolivähemmistöön kuulumisella tarkoitamme, että sinä olet transihminen, intersukupuolinen tai muunsukupuolinen.

Opinnäytetyö tehdään Transtukipisteelle. Transtukipiste on Setan alainen suomalainen toimija, joka tuottaa tukipalveluja sukupuolivähemmistöille ja heidän läheisilleen. Opinnäytetyö tulee näkyville Theseus-internetpalveluun, mutta vastaukset ovat nimettömiä. Opinnäytetyöllä pyrimme siihen, että Transtukipiste saa tietoa palveluidensa kehittämiseksi maahanmuuttajataustaisille sukupuolivähemmistöihin kuuluville ihmisille. Tässä kaikessa tarvitsemme juuri sinun asiantuntemustasi. Jaa meille tietosi!

Kysely kestää noin 10-30 minuuttia. Emme näe IP-tietojasi ja voit täysin valita, mihin kysymyksiin vastaat. Kyselyyn voi vastata 15.10.2016 asti.

Olet myös halutessasi tervetullut kasvokkaiseen haastatteluun. Nimettömänä toteutettavat haastattelut järjestetään Helsingissä syys-lokakuun aikana, suomeksi tai englanniksi. Ystävän tai tuttavän voit pyytää mukaan haastatteluun tulkiksi, jos arvelet tarvitsevasi tulkia. Sinua ei voi tunnistaa haastatteluista. Kahvia tarjolla! :)

Mikäli haluat osallistua haastatteluun, ota yhteyttä:

Kristo Saarikoski

kristo.saarikoski@metropolia.fi / 044-2044300

Suvi Pirttiaho

suvi.pirttiaho@metropolia.fi / 040-7193415

Yhteistyössä: Metropolia & Transtukipiste

By this questionnaire we want to find out about the things that have an influence on empowerment of immigrants who belong to a gender minority. By gender minorities we refer to trans and intersex people.

The results of the questionnaire are for a bachelor's thesis for Seta's Trans Support Center (Transtukipiste). Trans Support Center offers its services to all gender minorities and to their close ones. The thesis will be published in Theseus website, but the answers of the survey are anonymous.

The aim of the thesis is to get information for Transtukipiste about how to develop their services for immigrants who belong to a gender minority. To do this we need your knowledge, come and share it!

Answering to the questionnaire takes about 10-30 minutes. We can't see your IP information and you can decide, which questions you answer to. You can answer to the questionnaire until the 15th of October 2016.

You are also welcome to come to a face-to-face interview. The interviews will take place in Helsinki during September and October, either in Finnish or English. Take your friend with you if you think you need help with the language. The interviews are anonymous and you can't be recognized from them. We have coffee! :)

If you are interested in the interviews, contact:

Kristo Saarikoski

kristo.saarikoski@metropolia.fi / 044-2044300

Suvi Pirttiaho

suvi.pirttiaho@metropolia.fi / 040-7193415

In collaboration with: Metropolia & Transtukipiste

Taustatiedot / Background information

Tässä kohdassa kysymme sinulta taustatietojasi. Voit vastata niihin kohtiin, joihin haluat.

In this section we ask some questions about your background. You can answer to the parts that you want to.

Sukupuoli / Gender

Ikä / Age

<-- 17

18-25

26-39

40-59

60 -->

Kotimaasi / Your home country

Äidinkieli / Mother tongue (language)

Uskonto / Religion

Asuinpaikka Suomessa / Where do you live in Finland

Kuinka kauan olet asunut Suomessa? / How long have you lived in Finland?

Kysely / Questionnaire

Tässä kohdassa kysymme sinulta kysymyksiä liittyen omaan elämääsi sekä palveluihin. Tämä on viimeinen sivu, jossa sinulta kysytään kysymyksiä.

In this section we ask you questions about your life and services. This is the last page where you are asked questions.

Mitkä asiat vaikuttavat siihen, miten suhtaudut itseesi ja sukupuoleesi? / Which things affect how you see yourself and your gender?

Mitkä asiat vaikuttavat siihen, että voit ilmaista sukupuoltasi haluamallasi tavalla? / Which things affect how you are able to express your gender the way you want to?

Mitkä asiat vaikuttavat turvallisuuden tunteeseesi arkielämässäsi ja palveluissa? / Which things affect your feeling of safety in your everyday life or in services?

Miten Suomessa on suhtauduttu sukupuoleesi verrattuna kotimaahasi? / What has been the attitude towards your gender in Finland compared to your home country?

Mitä kulttuuriin tai uskontoon liittyviä asioita haluaisit otettavan huomioon palveluissa? / What culture and religion related things should be taken to consideration in services?

Miten haluaisit, että sinun sukupuolesi otettaisiin huomioon palveluissa? / How would you like services to consider your gender?

Miten haluaisit, että sinua tuettaisiin sukupuoleen liittyvien asioiden kanssa? / How would you like to be supported with things related to gender?

Miten juuri sinua voitaisiin kuunnella paremmin palveluissa? / How your voice could be heard better in services?

Millaisia palveluita sukupuolivähemmistöille tulisi tarjota? / What kind of services should be offered to gender minorities?

Kiitos vastauksistasi! / Thank you for your answers!

Olet myös halutessasi tervetullut kasvokkaiseen haastatteluun. Nimettömänä toteutettavat haastattelut järjestetään Helsingissä syys-lokakuun aikana, suomeksi tai englanniksi. Ystävän tai tuttavän voit pyytää mukaan haastatteluun tulkiksi, jos arvelet tarvitsevasi tulkkia. Sinua ei voi tunnistaa haastatteluista. Kahvia tarjolla! :)

Viimeisellä sivulla paina "Lataa", jotta vastaukset menevät perille.

You are also welcome to come to a face-to-face interview. The interviews will take place in Helsinki during September and October, either in Finnish or English. Take your friend with you if you think you need help with the language. The interviews are anonymous and you can't be recognized from them. We have coffee! :)

When finished, press "Lataa" so the answers will submit.

Oletko kiinnostunut osallistumaan haastatteluun tästä aiheesta? / Are you interested in taking part of an interview about this subject?

Kyllä (kysymme puhelinnumeroasi seuraavalla sivulla) / Yes (we will ask your phone number on the next page)

Ei / No

Yhteystietosi / Your information

Jätä puhelinnumerosi, niin olemme yhteydessä haastattelua varten. Viimeisellä sivulla paina "Lataa", jotta vastaukset menevät perille.

Leave your phone number, and we will contact you about the interview. When finished, press "Lataa" so the answers will submit.

Puhelinnumerosi haastattelua varten? / Your phone number for the interview?

Lähetä / Submit

Haastattelujen teemat

Tarkoituksenamme oli käydä haastatteluja hyvin vapaamuotoisesti. Olimme suunnitelleet muutamia teemoja, joita kuitenkin halusimme käsitellä.

- Itsensä esittely
 - Milloin muuttanut Suomeen
 - Mitä muuta haluat kertoa
- Sukupuolivähemmistönä lähtömaassa
 - Oman kulttuurin suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin lähtömaassa
 - Lähimmäiset, heidän suhtautuminen
 - Palvelut kotimaassa
 - Uskonto ja sen vaikutus
- Sukupuoli-identiteettiin vaikuttavat asiat
- Sukupuolivähemmistönä Suomessa
 - Suomalaisen suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin
 - Suomalaisen suhtautuminen maahanmuuttajataustaisiin sukupuolivähemmistöön kuuluviin
 - Suomessa asuvien maahanmuuttajataustaisten henkilöiden suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin kuuluviin
- Transtukipiste
- Muut palvelut